МОСКВА. СССР Іилмай Академе Іалама соединенеш химе Институте Іамаеш я биологически активни веществай лоархІамегІа йола классаш. Институте шина вІашагІъеххай ядерно-магнитни резонанса спектроскопе, масс-спектрометра, газа коачалея хроматографе методашта йола союзни юкъара центраш.

Сурта тІа: масс-спектрометра лаборатори заведующи П. С. Вульсони аспирант В. Н. Бочкаревн лабораторе.

ТАСС фотохроника.

Узбекистана Коммунистически парте Центральни Комитетага, Узбекски Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиумага, Узбекски ССР Министрий Советага

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Советo дег тІара доарцаш а ду, даькъала а буьц болхлой, колхозхой, интеллигенци, Узбекистана беррига къахьегамхой дезача дена — Узбекски Советски Социалистически Республикеи Узбекистана Коммунистически партии вІашагІъеллача дийнахьа дезз 40 шу дизарца. Узбекски халкъаца цхьана из сий дола юбилей белгалйоаккх Советски Союза деррига халкъаша.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце узбекский халкъ мукъадаьккхад хьаьхкаш Іалашахи феодально-байски эксплуататцехи, дийи а дахь хІоттадаьд цун къам, къахьегамхой гІоттабаьб керда общество хьаяр духьа, социализми коммунизми хьалъяр духьа къовсам лоаттабара. Коммунистически парте куллалца, Советски Союза деррига халкъий а эгара хьалха сийлахь-доккхача эрсий халкъа а гІо-новкъостала, дешаца исторически хала башха-дика шинъ хьабенаб Узбекистана тІехьайнсачава прогрессага кхачалца, дегІаена промышленность, дукхача доакъох латта боккха механизировайни мотта боахам, лакха культура а йолаш йола, из бола индустриально-колхозни республика а хиина вІашттай из, хуве цецлоаккхаш дола толамаш хьахад из.

Советски Іаьдал латтача шерашка республике хьаьй масса оагІорахьава промышленность, Революци хиналехьарча ханаца ийсйнча 24-за дукхагІа арахец продукци. Лакхача темпашца дегІаух промышленноста газовни химически доакъош. Вай Іаьхен деррига халкъий хьинарах йиллай Бухара-Урал яха йоккха газопровод.

Революционни эргалошаш хинна мотта боахаме. Кагийча дехкански боахамий метта хьахиний йоккхий чІоагІа механизированни колхозаши совхозаши, бовзбу баккхара гІуллакта лекха керттера база а хиина дІахьттай республика. Узбекски латта лелаерий хьинарера къахьегами лахта говзали бахьан долаш. Іилмана карагІаьнарашш хьалха латта опыта шерда производствана юкъеяхаьав, лаьтта лелаяла культура лакхъяо бахьан долаш дика толамаш хьахад боабйн кхебеча. Шаккха а ца хиннача тайпара дукха чулхьа карерзаеш латт Мена аро, теленна край — пуйкьай край еш латт цунах.

КІоаргагІа йола культурни революци хиннай республике. ЧІоагІа дегІаеннай образовани, Іилма, культура, доввааргдоацача доашш хушадешнад городийи юртийи сибат. лакхъеннай халкъа хьа-торо. Советски Іаьдал латтача шерашка хьахиннав керда тайпа саг — коммунизм хьалъер. Хьалха тоІаьь хьллача а йоккъо йоацаш хиннача а кхалсаго-узбечке паранджийца цхьана тІера кхестад къахьарча вахара Іазаш, дІалхача заман лай гІулакх, паргІата, цхьатарра бокъонаш йола къахьегамхо, керда общество хьинарца хьалъер а хиина дІаттай из.

Узбекски халкъо дахха доккхий толамаш — ленински къамий политика котъялара, вай мехка халкъий доттагІаллий вІаши вежарашка новкъостали хилара, советски общественни строй низ болаши лхаргІолаши хилара дола тешал.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет, СССР Лакхехьарча Совета Президиум, СССР Министрий Совет чІоагІа дог тийша я, Узбекистана къахьегамхоша коммунизм хьалъяра декхарах толаме кхоачашдар духьа, КПСС XX-чей, XXI-чей, XXII-чей съездий решенешка белгалйаь парте генеральни линъ чакхбаккхар духьа лоаттабеча къовсаме низаш хьинари кходерт ца хиларах.

Республика экономикей культурей дІахо тоавар духьа лоаттабеча къовсаме узбекски халкъо керда толамаш дахар дов тхона.

Даькъала хийла Узбекски Советски Социалистически Республика а къахьегам дукха безаш дола цун талантлийн халкъ а!

Даькъала хийла Узбекистана Коммунистически парти — КПСС боевой отряд!

БІаьшерашка маьрша а дахалда, тоа а лулда СССР халкъий доккхргдоацаш доттагІал — Советски пачхьалкхен низен ашашлург па хиларей йоккхргйоаца лара!

Даькъала хийла советски халкъ бІубенна коммунизма котталонга хуташ йола вай сийлахьа Коммунистически партии!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ХХIII

№ 141 (3998). | ШИНАРДИ, 24 ноябрь 1964 шу. | Мах 2 кап.

Ший 40 шу дизар дездеш я Узбекистан

ТАШКЕНТ, 20 ноябрь. (ТАСС). Узбекски Советски Социалистически Республикаи Узбекистана Коммунистически партеи 40 шу дизара хетаь Узбекистана Компарте Центральни Комитетеи Узбекски ССР Лакхехьарча Советеи торжественни заседани хилар тахан ІуйрИйна Ташкенте хІанзза хьалъь йьнача искусствай Дворецe.

Цейга кийчлуш хоьньча Дворецa зал хьалйнар республика цІи хезача наха, революционни боламен Советски Іаьдал оттадар духьа лоаттабаьча къовсамен ветеранараша, Узбекски ССР-а Лакхехьарча Совета депутаташа, республика кулгалдеча болхлоша, дозал детьарча журналистий йоккхача группе.

Зале гулбеннарашка бІайхача безамца тІаоц юбилей сесье укхаза баьхка КПСС ЦК Хьалхара секретарь Л. И. Брежнев, делегаценга керте латта ерригача союзни республикай Компартей Центральни Комитетий хьалхара секретараши нитта шоай делегацеш яхийтача Москвана, Ленинграда, Иванова партийни организацей кулгалхой.

Президиума истола хьалхашка — КПСС ЦК Президиума членалла кандидат, Узбекистана Компарте ЦК хьалхара секретарь Ш. Р. Рашидов, Узбекски ССР-а Лакхехьарча Совета Президиума председатель Я. С. Насриддинова, республика Министрий Совета председатель Р. Курбанов, среднеазиатски организацей кулгалхой, Узбекистана Компарте ЦК Президиума членаши членалла кандидаташи, республике цІи хоза нах.

Гулбеннарий цІерах Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретаре Ш. Рашидова дег тІера доарцал лу безача хьалашка а царга гІалла ерригача вежарашка йолча республикай къахьегамхошна а.

Советски Союзен Узбекски ССР-ен Пачхьалкхений гимнаш ех. ЧІоагІа тІоараш а деттаю торжественни заседане Сийлен президиуме харж КПСС ленински Центральни Комитета Президиум.

«Узбекистан коммунизмага бодача наькъа тІа» яха доклад е доаш лу новкъоста Ш. Р. Рашидова.

Советски Узбекистана къахьегамхоша, йоах нов. Рашидова, белгальйнача хана оаьи Узбекски Советски Социалистически Республикаи Узбекистана Коммунистически партеи 40 шу дизара сий дола юбилей.

Башха - дикача кхоаненга хоах вай шераьчен сийрдачен наькъаца. Из нинъ сийрдабаьккхаб ленински идей йоаргІоацача серлалено. Из белгалбаь парте XX-ча, XXI-ча, XXII-ча съездашка коллективно оттабаьча а, КПСС Программа тІа хьахьеххача а генеральни наькъо. Парте съездий решенешци программен кхоачашъеча наькъа тІера лоархІамера оаха хилар КПСС ЦК-а октябрьски ноябрьски Пленумаш.

Республика къахьегамхоша, аьлар дІахо докладчика, шоай са па кходеш къовсам лоаттабу парте хьалхашка оттадаь сийлахь-доккхий декхараш кхоачашдар духьа. Башхадикача котталонаца белгалдаьккхар дар юбилейни шу. Нов. Рашидова душ, республико экономикей культурей дегІайоалаеча даьхача толамий хьакъехьа. Узбекистана промышленноста деррига доакъой болхлоша хадах хьалха кхоачашъяьй продукци арахецара 10 бетта план.

Социалистически декхараш кхоачашдарах дика лоархІабаьб республика юрта боахама къахьегамхой. Узбекистано укх шера шозза ахаер тІехкхоачашъяьй боамби кийчбара план, пачхьалкхен амбарашка тессад 38 миллион пунт алат. Боамбе лелиберашa лакха хьувгьамаш а кхедь, пачхьалкхенна дІабеннаб кхо миллион 520 эзар тонн сонгІа боамби, хІаьта из хул планаца кийсЙча 102 процент.

Узбекистана промышленноста 100 сонгІача дакъо ший продукци кхьхьйт довзаш дехьарча 58 мехка. ХІанарча, бахза еосарие лакха йоалча оборудованеца кийчъь 1000 сонгІа йоккха предприяти я республике.

Цаккха а ца хиннача темпаца лакхлуш латт промышленни продукци хьаелга. 40 шера 63-аза лакхъеннай из. Промышленноста валови продукци лакхъялара темпашка диллача Узбекистан гаьна хьалхальнай Малхбоалехьарча кийсса йолча пачхьалкхенех меттел. Европерча чІоагІа дегІаяьхьача капиталистически мехкел а.

Советски Узбекистан — из беррigaш а дийша йола республика.

Социалистически революцена карагІаьнача керттердарех цаІ ш кхалнах лоалара бахар, общественно-политически вахара уж вахьеюар. Творчески хьинара шерача, сийрдача наькъа тІа яьннай кхалсаг-узбечка а. Республика халкъа боахаме болх беча беррigaча нахах 40 процент кхалнах да.

Сийлахь-боккхача Октябра сердалоица цхьана денад ираз узбекий цІагІа. Из сердало летаьй Среднеазиатски халкъашта социалистически къамаш а дахь уж дІаоттадара хиланза дирг мел йоаца хьалаш кийчдаьча, цІаккха а лергвоацача Ленина, из хьаьча парте.

Новкъостал дарахи барт-цхьоагІо йолаш хиларахи оаха дег тІара барал оал шоай доттагІал бокъонца йола гаргало а хиина хІаьтта долча Советски Союза деррigaча халкъашта, халкъашта - вежарашта, йоах нов. Рашидова юкхера шийн къамаьл чакхдоалош. Ленински парте хьалхедь къахьегамен тІемашкен хоттаденна вай халкъий сийлахь-доккха доттагІал оаха бІарга са санна лора а лу, лора а дерга.

Узбекистана коммунистийи беррigaча къахьегамхойи цІерах новкъоста Рашидова КПСС ленински Центральни Комитета, хьамсарча Советски правительствана дош лу, республика болхлоша, колхозхоша, интеллигенцe коммунизма сийлахьйоккха программа кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме шоай деррига низаш дІалургхиларах.

Цул тІехьагІа къамаьл дир новкъоста Л. И. Брежнева.

КПСС Центральни Комитето, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето тІаллаларах Л. И. Брежнева цІенача дег тІара даькъала ве Узбекистана Коммунистически парти, республика беррига къахьегамхой сий дола 40 шу дизарца.

КарагІдулаьча денахьича хІанзаца, дег тешаеш болча фактай меттаца, йоах Л. И. Брежнева, душ тахан Узбекистано ше малагІа нинъ хьабеннаб, дегІаахара социалистически наькъе, ленински къамий политико халкъашта фу деннад. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце малагІа эргаленаш еяай узбекски халкъа. Тешаме ала йиш йолаш да заводаш, колхозаш, совхозаш школаши больницаши, театраш бІаргдалайна, къахьегам дукха безаш дог гІоздаьннеи долча узбекски халкъаца хиина вола хІара саг, беррига нах гІад ца баха йиш яц Советски Іаьдал латтача шерашка узбекски республикана карагІаьнначоа.

Сийрдача вахарга бодача наькъа тІарча цІенхашттарча испытанех кІезига чаккхдувла дийладац узбекски халкъа. Ерригача вай Даьхенна а санна, царех эгара бирсагІа бар немецко - фашистски захватчикашца лаьтта Сийлахь - боккха Даьймехка тІом. Доазанга диллача тІемаш лаьттача районера Узбекистан гаьна хиннале а, ший гІулакхашка диллача, Советски Союза ерригa республикаш а санна, фронта эгара хьалхарча моттиге яр из. Эзараш а эзараш а бела узбекски халкъа сийлахь къовгаш лийтар Даьхен сийи паргІатен бахьан долаш.

Узбекистан тахан — из я вай мехка йоккха текстильни фабрика, чІоагІа лакхлуш латтача химе, чІоагІа дегІаенача машиностроене край. Аьчча кхоачамбе, Гаргарчен Юкъерчен Малхбоалеи деррigaча мехкашка, цхьана хьанйцача, арахецачул дукхагІа узбекски заводаша юртбоахама машинаш арахецаш хилар.

Бовзаргбоацача боалаш эргабаьнаб Узбекистана юрта боахам а. Лаьттанга кхьчар дукха хана дола дагадаьлла хий. Тракторашца, комбайнашка, дукхача кхьча машинашка кийчбеннача юрташкарча къахьегамхошка йиш хилар лакхача агротехнически культура дарда тІа боахам лелабе. Узбекистана боамби лелиберашa укх шера цІаьхха а гІалбитар мехи яхай толамашца — хаяал хьалха кхоачашъяьй боамби кийчбара пачхьалкхен план. Вай мехка кхьча халкъашца айхха барт-цхьоагІо а йолаш узбекски халкъа карагІдаьнна башха-дика хІама — из да Меца аре карaерзаяр. Меца аре эргаьйккха тоаяро цІаьхха а хьахьовх социализма хьалашка паргІата халкъ фу де низ кхоачам да.

Социализм котъяларца юха дийнъеннай, кердача тайпара тоенннай къаьнара узбекски культура. Цунах пайда эц деррigaча халкъо. Советски Узбекистан — из я беррigaш а дийша йола, Іилма, культура, искусство чІоагІа дегІаена республика.

(ДІахьедар 2-ча оагІо тІа).

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ЛОАРХІАМЕ ХА

Дика болх бу семилетка диллагІа шера Нохч-ГІалгІайчен промышленноста, транспорта, гІишлошъеча организацей къахьегамхоша. ХІанзале а планаш сонгІа эзараш тоннаш мехкдаьтта, газ, мехкдаьтта продукташ, миллионаш сомий маьха кхы продукци еннай Даьхенна хьалха латтачаь промышленни предприятей коллективаша. Дукха лоархІаме объекташ хаьал хьалха ь яьхай гІишлошъераша. Къаьстта дика къахьег «Октябрьнефта», «Старогрознефта», «Малгобекнефта», «Сунжанефта» мехкдаьттахоша, «Грознефтестрой» треста № 9 йолча СМУ коллективо, кипта кхычар.

Дика хьоккхамаш доах Нохч-ГІалгІайчен ерригача промышленносто а. 102,3 процент кхоачашъяьй итт бетта валови продукци арахецара план, соахка цу ханачул 9,5 процент гІаккхийттай промышленни производство. Продукцега дІабоахам лохбара чотах дикка ахча кхоадаьд, лакхъеннай къахьегама оасарле.

Къаьстта чехка дегІалоагІа промышленноста керттера доакъош — мехкдаьтта даккхар, из чакхлаккхар, химии, машинашъелга. Болх бе йолалу керда предприятеш, шерлу производственни мощностaш.

Даьхача толамаша чІоагІа цегаш гІоздаьхад республика къахьегамхой. Цхьабакъда, даьчох кхоачам баь Іеш бац советски нах. ХІана аьнча Коммунистически парте коммунизм хьалъеча керда толамаш лехара тІахьех уж.

Ала дезаш за гІулакхаш массанахьа а дика делаш ца хилар. ХІана а и вай республике тІехьаьюсаш предприятеш, цехаш, участкаш, массанахьа а кхоачашъяц къахьегама оасарле лакхъяра, продукцега дІаходар лохьара хьакъехьара валанеш. Цхьайолча предприятеша арахеца продукци геттара ледара хул.

Итт бетта план кхоачашъяьац 26 предприяте. 3 миллион 824 эзар сома маьха я царна тІайнса продукци. План кхоачашъяьац Грозненча духха комбинато, кварталагара кварталага тІехьаьюсаш хьайоагІа Навсарера «Электроинструмент» яха завод. Октябрь бетта валови продукци арахецара план кхоачашъяьяц производственно - товарни конторо Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводо, бІаьш эзараш сомий маьха продукци я духхал цу шин предприяте ара ца хецаш бисар.

ХІанад гІулакх иштта доала? Республика дукхача предприятешка болх ледара хелара керттера бахьане да боахама кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша чурча тороних бокъонца пайда эцаш коллективаш сарцагІа цахилар, хьалха латтарий опытех тІагІертта пайда ца эцар, автоматизацехи хьалха балкашта механизациях лертІа уйла тІа ца яхийтар.

ТІехьаьюсача предприятей болха эгара чІоагІагІа ІаткъарехІ цхьа кхоачамбоацар да штурмовщина. Цо телхаю производство, техникаш лертІа пайда эцийтац, болхлоша болх ца беш йоаха ханаш совйоах. Болх ритмично бе торо хулийташ йолча производствана оперативни планировани яра хьакъехьарча Новочеркасскерча электровозаш деча заводо прогрессивни методах пайда эцац тІехьаьюсача предприятеша.

Продукции арахецията алсамдаккхара лоаттабеча къовсаме боккха лоархІам болаш да керттерча производственни фондех кийса пайда эцар. Цхьабакъда, цу торонех бокъонца пайда эцац вай предприятешка хІанз а. Из бахьан долаш производственни майдаш дегІаахкарга хьежжа алсамъалац арахеца продукци.

Дукха промышленни культурни гІишлош, нах чубаха цІенош да республике хьалдеш латтаи. Цхьабакъда, царех дукхагІа дараш оттальча ханна дахь далац. Цу деша эгара хьалха бехке я планировани кийса ца лелаю а гІишлошъеча участкашка къахьегам лертІа вІаштІехьа ца боаккха а гІишлошъю организацеш. Дикка бехке ба цу гІулакха шоаш де деза балхаш ханнахьа ца ду проектировщикаш а. Масала, хьотте я ь яль еааш йола, Карабулакера газобензинови завод хІанз а ь ца ялара бехке я цун проект оттаеча хавагІалаташ ялъ «Гипрогрознефть».

ЙиьлагІа йола квартал чакхъяла цхьа бутт сонгІа ха йисай. Къахьегама оасарлех продукци арахецара темпаши лоха латтача предприятей, цехий, участкай коллективий декхар да шоай балхапара кхоачамбоацараш чехка вІадахар, продукци арахецара хьакъехьа шоашта тІадиса декхар сихха тІерадаккхар. Хьалха латтача коллективашта тІехьакхер. Шу чакхдалалехьа пачхьалкхен план а шоаш тІайийца декхараш а кхоачашдара эша хьалаш вІашттІехьаха деза хІара промышленни предприяте, гІишлошъеча организацe кулгалхоша.

Керттердар из ерригача предприятешка тайжа, ритмично болх байтар. ТІехьаьюсаш коллективаш хила йиш яц республике. Цу гІулакха сарцагІа бала беза боахамий кулгалхойи партийни комитеташ миттел беррига инженераш, техникаш, новатораш, ерригача республика промышленноста болхлой. Хьалха латтача предприятей коллективаша шоай опыт дІайовзийта еза тІехьаьюсача фабрикай, заводий болхлошка. Хадданза тоазе деза къахьегам вІаштІехьбоаккхийга, планировани ента, оборудованех бокъонца пайда эца беза, къовсам лоаттабе беза хІара сахьатах, минутах бокъонца пайда эцара.

Воахама доал хьалкъалца де деза. Предприятей беррigaча кулгалдеча болхлоша, партийни организацеша дукхагІа тергам тІабахийта беза экономика тоаяре. Материальни рузкъах, пачхьалкхен средствех кхетамца пайда эцар — из да керттердар.

Пачхьалкхен план — закон. ХІара предприято декхарийла я шийна оттаьь задани кхоачашъе. ШерагІа йоаржае фабрикашка, заводашка, мехкдаьтта промыслашка, гІишлошъеча участкашка семилетка диххлагІча шера план кхоачашъяра йола социалистически яь!

1964 шера план, социалистически декхараш — хана хьалха!

УКХ ДЕНОШКА АЬХА ЯККХА ЗЯБЬ

Ноябрь бутт чакхбоалаш латт, хІаьта колхозийи совхозийи кхаьчара зябь аьха яьнанц.

БІаьсти оахаш доача лаьтта бІаьсти дІаяю культураш дукха дІоерах доле соахкара гІалаташ эха а дукхийт цхьалонча боахамашка, хІаьта из бахьан долаш доха хул хьувгьам.

Ерригача республике 20-ча ноябре бІаьсти дІаяча культураш 131 эзар гектар лаьтта аьхад е планаца кийсдача 76 процент. Соахкарчул дикка дукхагІа дале е тоьлаш бе йиш йолаш хиц из. ХІана аьнча хІанзачул тІехьагІа 41 эзар гектар лаьтта аха деза механизаторий, тІаккха за-и хьена аьча хьеж. цІаьхха тІада чорлу Іа а ма яла а.

ТІадоагІача шера боккха хьувгьам чуэцаргболаш гІулакхаш ду Грозненски производственни управлене боахамашка. Зябь ахара план тІехкхоачашъяьй грозненцаша, тІаккха ерригa бІаьсти дІаяча культураш шар зябь тІа дІаювргтхилар да из. Цул сонгІа зябь оахача хана геттара дукха минеральни органически удобренеш а техай зябь оахаш.

Новкъа вало а хургболча хьувкъама шитта йоакхо яй массане а.

Зябь ахара план 50 процент мара кхоачашъьяьяц Навсарен боахамашка, Шаьла боахамашка — 67 процент, тІехьабисарах бехкало ял сунжанцашта а.

Хетаргахьа соаххарча гІалаташа Іовьбаьбан дукхача боахамий кулгалхой.

БІаьсти лаьтташ оахаш, доаш йойша халонаш дагайоахийта эзар навсархоша, маргаихоша, кхьчаргаш.

Зябь ахара тІехьаднсара керттера бахьан тракторех ца пайда эцар да. Ялаташ чуэцара балхаш чакхдаларга дукха тракторaш мукъальнай боахамашка. Сихха зябь аха дІахьожае еза уж.

Дукха хьувгьам чуэцара болча къовсамка лоархІамегІара агротехнически хІама да зябь. Цудухьа бІаьсти дІадувча деррigaча аьттонга хьаьаца хана зябь аьха дикхар юрта механизаторий, специалистий, боахамий кулгалхой керттера декхар да.

1964-ча шера 20-ча ноябрга колхозашкеи совхозашкеи зябь ахара план кхоачашъьярах йолa

СВОДКА

(проценташ)

Грозненски	106
Наурски	90
Урус-Мартана	76
Шолжански	74
Сунженски	73
Шаьла	67
Навсарен	50
Ножай-Юрта	39
Грознено совхозаш	97
Конс. объединене совхозаш	91
Скотооткорма треста боахамаш	76
Республ. опытни станце боахамаш	73
Ерригача республике гІолль	76

СихагІа аха лаьтта, бизза пайда эца техниках

Шаьла производственни управлене «Джалка» яхача совхоза шие отделене хилар тха рейдови бригада.

Зябь ахара план 20-ча ноябре кхаччалца 50 процент мара кхоачашъьяьац совхозо. ХІанзачул тІехьагІа зябь аха эзаш 3700 гектар лаьтта да.

Тха декхарашта юкъедоагІаш дар сихха зябь аьха йиххара торонаш йий хьожилга, нагахьа санна уж йоцаш яле, царех бизза пайда эций ховлга.

Шозза хилар тхо совхоза цхьоагІча отделене: цкъа дийнахьен тІаккха бийсаннен. ЦІи хезача механизатора Джамалаев Татий бригаде лаьтта оахаш йоаллаш 4 агрегат яр. 1400 гектарах укхаза аьха яьнай 905. Цунна лоаллахарча Магомадов Андарбека бригаде болх беш яр кхо агрегат. Дийнахьа геттара сихбенна лелар болх, хІаьта бийсанна болх беш цхьаькка а агрегат яцар. Кхай тІарча стане бацар е бригадираш ни. Джамалаев а, е Магомадов а, е отделене управляюши нов. Джанаралиев а. ЙІаьдача бийсанна хІана ца дош латтар 7 агрегат.

Болх дика вІаштІехьбаьккха лаьтта аха болабелар совхоза шоллагІча отделене механизатораш. Укхаза дийнахь- бус а болх беш хул йиъ агрегат. Бийсанна болх беш хиннача царех цхьан агрегата тха дІатІадахача трактор лехаш ше вагІар бригадир Зармаев Жалауди. Агрегаташта юкъе бІаргавайра тхона отделене управляющи нов. Умаров ше а. Оахаш мел кІоарга ду хьожаш воаллар из. ХІара буеса-буеса трактора тІа ше болх беш бригадир Зармаев а агрегаташа беча балхага хьежаш управляющи Умаров а хул. ШоллагІча отделене дика вІаштІехьбаьккхача балхах дика беркат даьлар: аха езача 700 гектарах хІанзале аьха яьнай 560 гектар. Укх гектарча хана из болх чакхбаьккха яргьа отделени.

Кхашкара балхаш геттара вочa хьала тІа да кхоалагІча отделене. Цига 7 агрегатах болх беш цаІ мара яц, хІаьта из а яь хийцна болх беш, е бийсанна лаьтта оахаш а хилац. Къахьегама дисциплина къаьстта ю а нов. Чамаев бригадир волча тракторни бригаде. Бригадир ше а дукхагІа йолча хана централни усадьбе хул болх ца беш латтача шоай шин трактора гонахьа гобоахаш. Тракторa тІа болх бе ца тугаш дІавахаш тракторист К. Ибушев. Уга из лаьттадуш веза а волаш балха а вена. массанена цхьаре а яІа балха тІара дІавахар из. «Ца» воацаш латтача трактора тІа кхьакке тракторист вахийта хьежавац совхоза керттера инженер Юрий Васильевич Русин. Цу тайпара болх лертІа вІаштІехьа ца баккхар бахьан долаш ца оахаш дисар 60—70 гектар лаьтта.

46 гусеничи трактор я совхозе. хІаьта царех болх беш ярах яц 16 мара. Тракторашта ремонт елча вІаштІехьаккха дезаш хиннача керттерча инженера механически мастерскерча беррigaча болхлошка — хІаранехь ши-шийн «Москвич» тоьйлар. Болх мехЙнсача 30 трактора хьаьлха оатхалаш ханна кхычарех хьаьлха аахха 15—20 трактор тоаль арахийтар, дош хІана а долга хьеж техника лоатточуга.

— СихагІа зябь аьха якхара хьада оаш дер фуд? — аьнна шийга дахча хаттара нов. Русина жоп делар:

— Министерстве а наха, техника ехаргьа из. Цхьабакъда, совхоза кхашкарча станашка мукх а наш, кхоачаш санна латтача 30 трактора-я уйла яц керттерча инженера. ХІаьта шоашта бІаргагучча тахкаш латташ техника йолашехьа а цхьы сагото йоаниш багІа совхоза кулгалхой а.

Зябь аьха йиххара сагота ц кхоалагІча отделене управляющи нов. Эльдаров. «Сайна тІехьа хухарaш а дийна оахаргда аз лаьтта, нагахьа санна трактораш ма хилча!»—йоах из. 600 гектар аха эзача а дехах аьхар яц 65 гектар мара. хІаьта цхьа бахьан тоайнча болх бергболаш йола 6 трактор латт цу отделене кхашкарча стане. Шоашта арахьара новкъостал тІадарга хьежаш ба цига. Инициативчески а цар уйлаш.

ЙиьлагІа отделени совхоза цхьаьо а отделенея йоккхагІа я. 1300 гектара тІа зябь аха дьрхІадар цига, цхьабакъда, хІанзалца аьха яьнар 675 гектар мара яц. Тракторни цара йоккха я цу отделене. Аьхка гусеничи трактораш 12 я. ХІаьта а кхашка болх беш яцар 2 трактор мара. Тракторни бригада бригадира нов. Абубакарова бІубенна аьлар:

— ЦхьоалагІа декабрь хьатІаккхачалехьа зябь аьха ларгда тхо. — Цхьабакъда, болх хІанз мо мара дІахо а кхы динагІа леларе ца хуле, цу десах тешa хала да.

Кхы а вогІа да гІулакхаш кхалагІча отделене. Цига 7 трактора болх беш цаІ мара яцар — из а дийнахьа мара хилац болх беш, хІаьта бийсанна кхай тІа цхьаькка а саг керанашар тхона бригадацара болх беш а ца беш а.

Кхьеттел кхай тІарча стане хьахо хьожаве а карагІдьнадаш тракторни бригадира Мурдиев Рамзанаи управляющега Адиева Сайд-Хьензатан.

Нагахьа санна болх буйуш йолча агрегатех мукъах а пайда хІца хинабаларе хІанзачул дукха а дукхагІа зябь аьха хургъяр.

ШоалагІча отделенера 4 агрегат мара кхы цхьаькка а агрегат яцар ерригача совхозе бийсанна болх беш. Из вІаштІехьаьннад лаьтта ахара болх тесса ца а бутан, управляющи Умаров Хьамили бригадир Зармаев Жалаудии агрегаташа болх миштa бу а лаьтта мел кІоарга еш а даим хьожаш хилар бахьан долаш.

Харцахьа хургдацар вокх отделеней кулгалхошен механизаторашен а царгара хьеххам эцаре. Ха хьежаш латташ йоаццалга, цхьа сахьт ха а еза йолга, зябь ахара цхьа бахьан а ма дьлар йича, хьувгьам лакхбара Іоткъам хургболга кхета а дахь, ерригa агротехнически бокъонаш йизза кхоачаш а еш, укх деношка зябь аьха якхара балхаш дика чакхдаза деза совхоза ерригача отделенешкарча механизатораша.

«Сердало» газета рейдови бригада: Х. ЯЛХАРОЕВ — Шаьла производственни управлене керттера агроном, И. КАМАЕВ — Шаьла района «Комсомольски прожектора» штаба начальник, М. АЛБОГАЧИЕВ — «Сердало» газета собкорр.

БІАРЧЧАЧА, ПАРГІАТАЧА, КЕРДАЧА ДЕЗАЛА ЮКЪЕ

Ш. РАШИДОВ,
Узбекистана Компарте ЦК хьалхара секретарь

Деза дукхар дийха я Узбекистана городашкахь юрташкахь. Тха республика къахьегамхоша белгалдоаккх деза де — Узбекски ССР-и Узбекистана Коммунистически партий вІашагІъелла шовзткъа шу дизар. Из сий дола юбилей — тхона доккхей гІозем цІей да. ХІаьта тхох боарам боацаш доккха ирс доалл из цІей узбекски халкъана цхьана барт тайпа цхьа дезал санна долча Советски Союза дерригача халкъашца а деддеш хиларах.

Шовзткъа шу даьннад узбекски халкъага шийн къаман паччахьалкхел цхьачча, цІаккха а дергвоацача Ленинец цо хьаьлча партен хьахьекхача наькъа тІа, Сийлахь-боккхача Октябре сийрдабаьккхача наькъа тІа из чІоагІIIe дІаэттача хина дена. Уж дар турпала къовсам доаттабаьн сий дола коталонаш яьхак шераш.

Шийн творчески низаш тоалелна а йолаш ера Советски Узбекистан шийн шовзткъа шера юбилейга. Социалистически къамий барт тайпача дезале, шоашта болча аьттом дукха доацаш, сийлахь-доккхача эрсий халкъон кхыча советски халкъашен боккъонца вежарашха новкъостал дешин хьаллоапаши, тІехьадисачара прогрессага, боалонгара сердалонга доалаш боккха някъ бир узбекски халкъо, йоккхий коталонаш яьхар боахами культурен хьалъеш. Экономикен культурен дегІайоалаем толамаш дахарах Ленина ни орден енай Узбекски ССР-а.

Революци хилалехьарча Узбекистане мадарра аьлча йолаш яцар эза-йоккха индустри, кхьеттел дІагачей кхачани промышленноста а яцар ахкустарии хьисапера массехк этташ предприяти мара. ХІана тха а сихха дегІайоагІаш латта йоккха хими, дукхача доакъоех латта машиностроени, мехкдаьтта, энергетически, кІора, газови, горнорудни, металлургически, электротехнически, айга, кхачаи, промышленноста кхы-

дола доакъош, гІишлой индустри.

Сихха лакхлу промышленноста валови продукци. 1963 шера 1924 шерана нийсйича 63-зза лакхъеннай из. Цунах мехкдаьтта доаккхилга лакхденнад 299-зза, электроэнерги йоаккхилга — 530-зза. Хьайоаккхаш йола Іаьржача металлурге продукци 1940 шерана нийсйича 1944-зза дукхагІа хиннай, топливной промышленноста яр — 164-зза, химически резино-асбестовии промышленноста яр — 37-зза, гІишлой материалий промышленноста яр — 14-зза, хІаьта газ йоаккхилга — 4270-зза.

Республика промышленность толаме дегІаух укх, юбилейни шера. Хамал хьалха кхоачаш хьай валови продукци а дукхха доархІамегІара издели а арахецара итт бетта програмаш.

Іалаьмате дукха хьаллеш да капитальни гІирсаш. Алхха республика паччахьалкхени кооперативни предприятеша а организацеша а Советски Іаьдал латтача шерашка дІадахийта капиталовложенеш 8 миллиарди 400 миллиони сомал дукхагІа хилар. ХІаьта колхозаша дІаяхийта капитальни вложенеш 2,6 миллиард сома хІана яц аьнна хилар.

Даим айлуш латт Узбекистана социалистически юрта боахам. ДІалур лаьтташ хадданза шердаларца, кхашкара хьувкъамаш лакхдаларца, доахан мІарца, цар продуктивность лакхъяларца, къахьегама механизаци ярца цхьана интенсификаце лакхача боарам тІа латт из.

Тха хьалаика лаьттен хийн — уж вІашагІдала йиш йоаца бІарчча цхьа хІама морг да. Хий — хьувкъамц са. Халкъа юкъе нийса оалаш да: «Лаьтта — хранилище, хий — гаяз», «Хий кхоачалучча, лаьтта а кхоачалуъ». Цхьа бахьан доацаш дац поколенегара поколенега боалаш Средни Азе баьха нах хий лагІдоаллаш баьха хилар. Цхьабакъъа, Советски Іаьдало мара къовстадаьдац из нахара чІоагІа доархІамера дош. 1918 шера май беттехье а, къона Советски республика интервентийи белогвардейцийи гІера гома юкъе яьллача хана, В. И. Ленина куг яддаьд Туркестане ирригационни гІирсаш хьалдарга 50 миллион сом хьожадеш йолча декрета. Цу ленински декретаца юкъ дІайолайир Узбекистане ирригаци шерра дегІайоалаяра. ХІанз Узбекистане я 900 гаргга хий декха система. Хиш дехкача лаьттай дукхалга диллача хьалхарча моттигех цаІ лоац Узбекски ССР-о. Селлара дукха ирригационни гІирсаш хьалдаро йиш хилийтар Іалаьмате дукха керда лаьттанаш аралерзаде а юртбоахама оборота юкъе лахьа а. Советски Іаьдал латтача укх 40 шера Узбекистанера дІадув лаьтташ миллион гектар тІакхийтад, е цхьан ахаззен дукхагІа хиннад.

ЧІоагІа теркам тІабохийт тхаьнига юрта боахама химизаци ера а. Колхозашеи совхозашеи тІа-тІа дукхагІа ийю минеральни удобренеши тайп-тайнара химически препараташи. ХІаьта из вІаштІехьдоал эгара хьалха тха республике уж дукхагІа хьаяра чотах.

Колхозаши совхозаши технически дика кийчъя хиларо йиш хулийт юртбоахама производства дукхача процессашта механизаци е. Юрта боахама еча комплекски механизаце керттера дакъа — хьувкъамаш машинашца чуэцар. Совзка «баьццарча кемай» бункераш чура Іойосаьй «КІайча доша» 600 эзар гаргга тони. Юрташкарча къахьегамхоша укх шера машинашца чуийцаб 800 эзар тони сонгІа боамби-бедла.

Советски Союза керттера боамбе баш а хиина дІаэттай Узбекистан. Цунна доагІача даьхьа кхоач мехка кхебеча берригача боамбех 70 процент сонгІа. Боамби делабара исторечухь эггара хьалха совхва тха республико Даьхенна делар 3 миллиони 688 эзари тони «кІай доши» — революци хилалехьарча Узбекистане баьккхачул 7-зза дукхагІа.

Укх шера дика хьувкъам кхебаьб республика боамби делаберана. Укх гарггарча деношка социалистически декхар кхоачашдергда республико — Даьхенга кхоачаргъа Узбекски «кІайча доши» 3 миллиони 600 эзари тони.

Советски хана Узбекистано цу тайппара дукхагІа доахаш да алаткенаф, баьца дарараш, харбазаш, пасташ, сом, комсаш, хулх, шура, фуаш, чилла боахк буриллагаш, тха, холхазаш цу аттараш, кхыйола продукци, дукхагІа хинниа доахам, жа, гаьзарий, хьаккарч, кок тІара оалхазараш. Республика колхозашеи совхозашеи укх шера хІанане а мехка 38 миллион пуит ялат деннад планах далк деззача 15,3 миллион пута меттел, толаме кхоачашдаьх паччахьалкхенга чилла бурилгаш, элтараш, фуаш, баьца дарараш, бахчеви культураш йоалара тІайіша социалистически декхараш.

Советски Іаьдал латтача шерашка Узбекистане чакхъяьккхай кІоаргІа йола культурни революци. Революци хилалехьарча Узбекистане йоазув-дешар хойш берригаш а шин процент мал мара бацар, хІаьта хІана цу республике нел бараш дийша ба. Хьалха 171 школа яр Узбекистане дешаш 17,8 эзар сар а волаш, хІаьта хІана тхаьнига я 8 эзар сонгІа общеобразовательни школа. Цига дешаш ва 2 миллион сонгІа сар. Хьалха Узбекистане цхьаккха а вуз яцар, хІаьта хІанз — 2 университети 29 институти а дешаш 139 эзар студент а волаш. Хьалха тхаьнига Іилман учрежденни яцар, хІаьта кІана я Іилмай Академи 132 Іилман учреждениин.

Шерра лаьржад республике сена йоазув, радио- телевидени. Тоаленад, кердача, социалистически чулоацамах дизад, жанрашкей формашкей диллача боарам бовццаш чІоагІа дІаьхий хиннад Узбекистана литературен искусство деррига тайпаш.

Республика экономикен культурен сихха лакхъялара ларда тІа дикка тоаеннай халкъа материальни хьалтоpo. Аллха укх тІеххьарча вхе шера республика городашкен юрташкен наха чубала дІаеннай 9,5 миллион квадратни метр хІана яц аьнна йола чуlе моттигаш.

Советски Узбекистана боахамий культурен дегІайоалаеча цІаккха а ца хиина толамаш дахар — из ба Сийлахь-боккхача Октябра, социалистически строй совлений, халкъа турпалерча низий башха-дика сом. Уж яьхад КПСС ЦК-аси Советски правительствеи, Советски Союза дерригача халкъаша доккха новкъостал дар бахьан долаш. Цу толамех гу тхона хьалкъалера ленински политика боккъонца чакхъяхар, советски халкъий вежарашха дола доттагІаллий котдалар из хилар.

Вежарашха долча советски халкъана шоай низаш тІа-тІа дукхагІа вІашагІдетт боахам дегІабоалабара доархІамегІара проблемаш чакхйоахача. Масала, Средни Азе республикаш дукха халкъа боахама декхараш вІашин дага а инлам кхоачашдеш хьайоагІа дукха хана дене: цхьана хьалду доккхий ирригационни гІирсаш, электростанцеш, карадерзаду керда лаьтташ.

Советски строя хьалхелда, ленински парте хьалхедаь, айхь на вежарашха долча гІулакхашца къахьегамен тІехьакен чІоагІа вІашагІиетта советски халкъий сийлахь-доккха доттагІал оаха бІарга са санна лора а ду, лора а дергда. Советски халкъий йоаккхо сенна чІоагІача цхьоагІонах, вІашагІдаргдоацача цар вежарашха долча доттагІалах латт цар нийсой лакъаргбоаца хьаст, КПСС XXII-ча съездо хьалхашка оттадаь сийлахь-доккхий декхараш кхоачашдар дукха, коммунизм хьалъяр дукха доаттабеча къовсаме цар доахьача дерригача толамий каралоапаш.

(ТАСС).

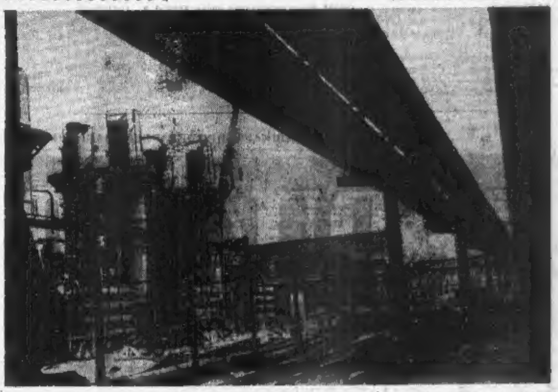

Бухаре яхача къаьнача городагахь йолаш дегІайоагІаш я Навои яха Узбекистана къона город. Укхаза хьалъеш латт Средни Азе эггара а йоаккхагІйола химически комбинат. Аьмиачни удобрени сонгІа цо арахецаргья ацетилен, уксусни кислота, ацетилцеллюлоза, нитрон, кхы дукхахараш.

Іалама газа уллув хилар а, Навоийски ГРЭС-рча дарегІча электроэнергех пайда эцар а бахьан долаш мехка эгара а экономичнегІа йола химически предприяти я из. ГІишлошкахой монтажникий коллективер шу чакххалаелаьха предприятер юрта боахама ахьрІа продукци арахецийтар дукха гъорски хоттобеш я.

Сурта тІа: хьалъеш латтача гІишлон цхьай участке.

А. Усманова сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКАЧА НАХАХ

ХІАМА ХАЙ КЪАХЬЕГЕЙ ЛАР

Грозненски «Металлист» яхача заводе дІачуваьлча тайп-тайпара дІоагІаш бе а доахкаш хьалха цхьан участке, тІаккха шоллагІча участке, ишта кхы дІахорча участкашка хьожаш лелаш хул цхьа слесарь. Из ва коммунистически къахьегама ударник Инаркаев Махьмада Суламбик.

Кхо шу сонгІа ха мара яц цо заводе болх бу. Цу юкъа цига болх беча массайоача сага дІайовзийтай цо шийн цІи. Шийцарча болхлошна Іимера, безаме волаш, царна эша новкъостал деш яьвоагІа из цІе цига балха вечa дена. ХІана балха тІа хьалха латтачарех ваІ ва Суламбик.

Дукхьола из цига балха венача хана цхьаккха балха гонзал йолаш ваьцар вов. Инаркаев. Слесара балха говзал Іомаергйолаш балха дІанйдар из. Дукха хана дена цунна дагабоалляш бар из болх. Цу балха юкъе шийна да довзар ха гІерташ хьинар ца кходеш цо къахьегарах дукха ха лладельа дика кхийтар из каралаьцача балхах. Виъ бутт баьлар, дика дІаелар экзаменаш, слесара шоллагІа разряд елар Суламбика. Цул тІехьагІа виъ бутт кхы балалехьа слесара кхоалагІча разрядa экзаменаш дІаелар цо. Шийна хьийхача слесара дараш санна шаьрделар цун кулгаш цу балха тІа.

1962-ча шера коммунистически къахьегама сийлен цІи елар укхо болх беча бригадина. Цу шера дениз хьа коммунистически къахьегама ударник яха цІи лелаеш ва из ше а. Цу цІера сий лакха лоаттадара денгара денга совдоах цо шийн хьинар, кхоачашбу болх лакха дикал йолаш хул. Смена норма 110—115 процент кхоачашъю цо.

Керда балха венача сага новкъостал де мичча хана а кийча ва вов. Инаркаев. Цо балха говзал Іомаль массехк сар ва цига. ХІанз уж а ба балха тІа хьалха латташ. Цул сонгІа цу заводера дукха болхлой ба цунца цхьана школе цхьайттлагІча классе лена багІаш. Царна юкъе лешарах дикагІа кхеташ ва из. Цига а уж ца кхетар дІасалаш новкъостал ду цо царна. Общественни балхах а дика дакъа лоац вов. Инаркаева. Профсоюза заводской комитета член ва из. Цига а шийн декхараш дика кхоачашду.

Суламбик балха веча дена из балха тІа гІалат ваьнна цкъа бехк баьбац цунна. Кхычарна масал толаш хьавоагІа из. Цхьаьа тийннад цунна тукха сонгІаташ, книжка тІа дІа а яздеш баркалаш яьхад. ХІара шера цхьацца Сийлен грамота енай. Укх шера Октябра 47 шу дузача денга яхчай премии Сийлен грамотех елар цунна. Даим иштта сийле хийла хьа коллектива юкъе, совдувлда Іа доахха къахьегама толамаш!

Сурта тІа: слесарь Инаркаев Суламбик.

М. Плиева сурт.

Ший 40 шу дизар дездеш я Узбекистан

(Йистедоалар. Доалалур 1-ча оагІув тІа).

ХІана Социалистически Узбекистан йІаьхий хиина мел дола хІама,— белгалдаьккхар Л. И. Брежнева, — уж долла хІамаш республика болхлой, ахархой, интеллигенце къахьегама сом ба. Узбекистана лаьхача толамашта юкъе кІезига дакъа дац вай мехкь дерригача халкъий къахьегама а. Новкъоста Рашидова доклада тІа селлара бІайхача безамца хозахета дувцадар вокх союзни республикашцарча беркатерча барт цхьоагІон хьакъехьа, вежарашха йолча республикай халкъий сагІонгахьарг Узбекистана хиинача новкъостала хьакъехьа.

Новкъоста Л. И. Брежнева дІахо аьлар, Советски Узбекистан хьаяра, чІоагІъяра, тоаяра даькъе доккха дакъа кхоач республика партийни организацена. ХІанз 300 эзар сонгІа сар ва Узбекистана Коммунистически парте мугІарашта юкъе. Доккхал а деш шийн балха итогаш ею я Узбекистана Коммунистически парти. Уж итогаш йоккхий а шеко йоацаш а я. Цар гІадбут беррига советски нах. Цхьабакъда, ленински аспекташта тешаме болча Узбекистана коммунистиша шоай юбилей йолча дийнахьа а толамий хьакъехьа дийца ца Іеш, аргІанарча декхарий хьакъехьа а дувц.

Л. И. Брежнева белгалдаьккхар, хьалха латтарий опыт а хьалха латтача Іилманен техникаен карагІдаьхараш Іомадерга, хІара денначча практикана уж юкъехухьилга хІана къаьстта доархІаме хилар. Мехка юрта боахам тІехьабиса хилар дІадайкхари из тешаме лакхдуга Іалашдари — из да еррига паччахьалкхен юкъера хьалхарча аргІанара декхар. Производства экономикиноста, цун рентабельность лакхъяра проблема латт советски промышленноста болдлошта хьалхашка а. Цуйна дувзаденна хьалхарча доархІаме отт продукце дикал тоаяра. Коммунизм хьалъеча советски халкъо доахача доккхийча толамаша вайна къайлакхехьа йиш яц долаш дола кхоачамбоацараш. Уж дІадахарах гу вайна вай мохк кхы а сихагІа коммунизмага бахара тешам.

Узбекски ССР а йож советски республикаш а Средни Азе вІашагІйоахкар дунен халкъашта юкъера боккхача хеархІамера гІулакх дар. Шерра экономически бувнаш да Узбекистана дунен дукхача мехкашца. Боккъонца доттагІлен гІулакхаш еттад Узбекски ССР-а Къулбехьен лоалахочунца — Афганистанаца. Ленински принципаш, йоахар дІахо Л. И. Брежнева, дунен халкъашта юкъерча политике Советски Союзо дерригача гІулакхий лард хила а хиннай, хург а я вайна. Коммунизм хьалъяра наьрша хьалаш вІаштІехьадахарал доархІамегІа декхар дац советски арахьарча политика. Вай низаш кходергдац социалистически содружества мехкий доттагІали цхьоагІон пролетарски интернационализма тешамерча ларда тІа чІоагІъяра. Советски Союз—империализмаией колониализма еррига формаштен духьала къовсам лоаттабеча, Азе, Африка, Латински Америка халкъий тешамера доттагІа. Капиталистически паччахьалкхенашкарча гІулакхашка вай дерригІа чакхйоах мешаре лахара принцип. Дунен халкъашта юкъера кхоачашдергья, паччахьалкхенашта юкъера гІулакхаш тоалара хьешташ дегара долаш волчоа мішшача оаргІайоалаш тешамен портнер курсъя массаза а Советски Союз. Дунен халкъашта юкъера хьал тоалара гІулакх дІахо лакъа гІертача вайна тІехьабарашка вай хь хаькъашта лагалатташ йола овлакгара проблемаш къоастаергйола наькъаш лахара шоай низаш тхоца хьатохь.

Шо дог тийша ва, аьлар Л. И. Брежнева, Узбекски республика халкъаша Узбекистана Коммунистически парти керте а йолаш, социализм хьалъеш даьккхача 40 шера опытах пайда а эцаш, коммунистически общество хьалъеча сийлахь-доккхача гІулакха юкъе дІахо а шоашкера доагІаш дола дакъа лоацаргхилларах.

Советски Союза Коммунистически партеи, цун Центральни Комитета, СССР-а правительствана шоай керттера цель гу парте эгара тІехьагІа хиннача съездашка тІайІйцаа КПСС Программа тІа чІоагІбаьн бола партенерални някъ чакхбаккхара кІаьд ца луш бола барах. Вай парте политикана юкъе керттера—из да халкъа вахара кІаьд ца луш йоаккхаяр. Цунах латт беррига коммунистий сий дола гІулакх а деза декхар а, миччакъа къахьегаш, мехлагІа пост мешша йолаш уж бале а. Вай къаман а цу цхьан хана интернационални а декхар — вай Даьхен экономически, политически, оборони низ даим чІоагІбар.

Партей халкъей бехаргбоаца барт цаІ хилар, коммунизма сийлахь-йоаккхача идеалашта дегаш уроаттара болча советски наьха творчески къахьегам, вай мехка дерригача халкъий айхха, вежарашха дола доттагІал,—аьлар Л. И. Брежнева юкъера шийн къамаьл чакхдоалаш, — из да вай котаений боккъонца бола тешам, Ленина сийлахь-йоккхача парте кулгалца советски халкъо вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхий декхараш толаме кхоачашдергхиларах бола белгалара тешам.

Цул тІехьагІа Л. И. Брежнева Іодийшар КПСС Центральни Комитето, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиуме, СССР-а Министрий Советo дерригача узбекски халкъагІ дайта моаршах.

Республикага - юбилярага хІайка моаршал луш къамаьлаш дир цІей деззача баьхкача союзни республикай городийн делегацей кулгалхоша.

ЧІоагІа дегаш гІоадаьнна а долаш тІайІйкар заседани дакъа лоацарашa Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР-а Министрий Советага моаршал луш дохьийта письмо.

(ТАСС).

КОММУНИСТАШ—КОЛЛЕКТИВА СА

Грозненски крекинг-завода партийни организаце 371 коммунисти 19 кандидати ва. Цехашкарча 9 партийни организацега гІолла вІашагІхаетташ ба беррига коммунисташ. Паччахьалкхен планаш тІайІйца социалистически декхараш кхоачашдара производства йолаш йола торонаш гучахара хІара коммунист боккъонца бехктоккхе хургволаш беррига организаторски политически болх хьакъалца вІаштІехьбаккхар шоай керттера декхар лархІ партконон цехий партийни организацешен.

Ер шу долаленнача хана дукхха мехкдаьттен мехкдаьтта продукташ йовш хилар гучадаьлар заводе. Из гІулакх тоахаш укх тІеххьарча хана цу доархІамерча дешай цехашкей технологически установкашкей уйла еллa геттара лаьгІлалийта хилар, цхьайола боккхача наьхера мероприятеш есала а шерттига а балха маьъеххьа хилар гучадаьлар коммунисташта. Завода паркома заседане дийцар из дош. Мехкдаьттен мехкдаьтта продукташи йовлга дІадоаккхаргдолеш нахаддаш цунна тІаьхьжам лоаттаберг болел бригада вІашагІъеллар партийно-паччахьалкхен тІахьожаме новкъостала йолча группайк постийн членаш болча коммунистех. ХІаьта цехийн участкийн партийна собранешка а дийцар из дош. ХкоалагІча кварталe 868 тонн мехкдаьттен мехкдаьтта продукташ кхое тардалийтар цу еррига мероприятеша.

Парткомо массаза терго ю тІехьажаш йола участкаш, установкаш, цехаш заводе ца хилийтара. Масала, дукхача хана тІехьалюсарех яр 1-ча цеха № 3, йола участок. Брак ели моттигаш хулар, технологически режим толлайера увзаза. Цу кхоачамбоацарашта тІех а баьле хІаболтар кхьабола кулгалхой. Участка болх товбе дикагІвола коммунист иов. Власов вохийтар завода парткомо. Установкашкарен участкерех оборудовани нарадок йолаш хилара гІулакх дир участкарча коммунисташа ни. Игнатовас, Калыченкос, Губарецас, Каграманова, кхычар. Лакхбелар арахеца продукци дика хилара лоаттабу тІахьожаи.

Парткомон цехий партийни организацешен йоккха уйла тІайахийтаи да къахьегама овсарле лакхъяра гІулакх а. Плашна нийсдига 5 шерен 9 беттах 38,1 процент дегІаннай из. Из доархІамера декхар дІахо йодача хана кхоачашдара керттердар да технологически прогресс дегІаяр.

Рационализаторски балха тІа дика хьокхам лу коммунисташа. 526 рационализаторски предложенех 276 коммунисташа енай.

Кулгалдеча инженерно-технически кадрай балха кьал лакхдара йоккха уйла ю парткомон цехий партийни организацешен. Паркома заседанеи завода партийни собранеи дийцад уж дешаш. ХІаьта цехаддаш цу гІулакхашка хьеж идеологически комисси а. ДукхагІйола цехий, участкий, установкай кулгалхой производства чоахаекера дешаш къоастаде хоаш хиларах совІа политически кулгалхой качество йолаш а ба. Царех ба коммунисташ ни. Власов, Сухоребриков, Арапов, Гуанов, Овсянников, Новиков, дукха кхыбараш. Политически дешара сета дика пропагандисташ ба уж. Иштта цар кулгалду лекторашта, коммунистически къахьегама школашта. ХІаьта дукхача хана дена пропагандистски болх беш хьабоагІача ни. Корнеекова, Фролова, Розенберга, Ковалевайна, Головченкайна, массехкала енний парте райкома, горкома грамоташ.

Агитационно-массови балха тІа а хьокхам тел коммунисташа. Заводера 114 агитаторех 81 коммунист ва.

ВехитоахамегІача участкашка коммунисташ хургбола гІулакх партийни группашка гІолла кхоачашду парткомо. ВІашагІа а елла заводе болх беш я 23 группа. Укх тІеххьарча хана дикка дегІаденад завода къахьегамхошта коммунистически кхетам бІаро гІулакхашта юкъе производства мехахьарча цІеноша лоаца дакъа.

Дика болх беш я коммунистически къахьегама цІи лелаеча № 8 йолча установка нов. Харитоненко группорг вола партгрупа. Вай мекка технологически установкашта юкъе карлача социалистически ихе массехказа хьалхара моттиг лаьцай цу барт тайпача коллективо. Ер шу делалуш 6 шера ииза кхоачашдер. ХІаьта хІанз семилетка ворхІагІча шера чутах болх беш я цу установка коллектив.

Дукхача комиссешта, группашта, бюрошта парте латт шоай балхаьа, мукъача ханах дикка ха юкъарча балха дІалуш бола коммунисташ. Завода производствени хьокхамаш тоаллара, керда сиг хьалкхевора дІалу цар из ха.

Шийна хьалхашка оттадаь декхараш партийни организаце кулгалца дика кхоачашду завода коллективо. Семилетка ялх шера ийал 10-ча октябре кхоачашйьлай цо. Укх шера кхоалагІча квартале социалистически вхье дакъа къахьегама толамий бахьан долаш республиканески Сийлен доска тІа яьккхай из.

А. ГУМИНИЦКАЯ.

Сихен дикен хьалду цІенош

«Бахача наха дукхагІа цІенош»—аьнна доккхийча алапаца ладдь лозунг дели Грозне, Победа проспект йолалучча. Цига сихха наьа чуlе цІенош хьалдеш йовля мастера Глотов Василий дола ду, машинаьхьа гІишлой-монтажни управлене комплексей бригада коллектив.

48 квартира йолча цІен тІеххьара пхелагІа этаж йоттаж ба гІишлошъераш, яа детта боаллаше я цу юкъе кхы цхьаьха цІа а да цар хьалде довли. Цу шина а цІен заказчик «Гипрогрознефть» я.

Кердача шерага 48 квартира йола цІа йистедаккхен шоллагІа йола цІа боккъонца ляра а елла невш хьалдотта доладен декхар тІайіцад комплексей бригада коллективо. Цо шийн дош кхоачашдергхиларах шеко йоалайта яц, хІана аьнча селла дукха гІишлош хьалъеча дайи котало йолаш хьайоагІа мастера Глотова кулгалду шин сменах латта коммунистически къахьегама комплексни бригада.

17 шу да мастер Глотов Василий гІишлой балхаш тІа вола. Шийн йоккха опыт хиларах тарра котталонгара-котталонга кхуль цо из хІай ку коммунистически къахьегама бригада коллектив.

А. ДОДОВ.

Продукце эффективность лакхъяра

Московски предприятеша лакха эффективность йолаш продукци арахецара дІалоладаь дика гІулакх доаръзо хиина хьаллаьцар «Старогрознефта» НПУ коллективо. ХІара болхлочоа дика хеш да продукце эффективность лакха хилийтара кхоачашде йезе декхараш. Царех керттерараш да къахьегама овсарле лакхъяр, арахецача продукцега дІабода мах лохбар, материальни ресурсаш кхоар.

Материальни ресурсаш кхоар — арахецача продукцега дІабода цхь лохбара йола цхьа фактор я. Предприятешка моттигаш нийсолу материалаш, инструменташ, электроэнергий йоаеш.

Укх шера октябрь бетта электроэнерги кхоара шин бетта йола лаь кхайкайир. Тха, № 3 йолча промысла болхлой, инженерно-технически болхлой беррига низа тІа а бахийта кхом да беш электроэнерги йоаеш йола моттигаш гучаьлхар.

КІоарга насосни установкашка электроэнерги йоаш дола бахьанаш дукха да: качалка сихха, шорта болх барга хьежжа, насоса диаметрага кхыча параметрашка хьежжа. Цулуа, болхлой эгара цхьйлха хьежар скважиний динамически боарамга, насосаша бета балха коэффициентага, хІаьта станокаша-качалкаша цхьан боарамах болх беребола гІулакх вІаштІехьдаьккхар. Иштта хьежа а хьожаш цар болх барах электроэнерги кхоара цу шин бетта цар вІаштІехьдаьлар 24 керла мероприяти кийчъе.

Цу мероприятешта юкъе цар йокъ юкъе отташ скважинашка болх байтар, оборудованена сиазка яр, кхычараш. Цар торо хилийтар шин бетта 9 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое. Дукхьах октябрь бетта кхоаьь электроэнерги 4 эзар киловатт-сахьат да. Кхоаьча энергеш 40 гаргга тони мехкдаьтта даьккхар оаха. Экономически эффективность лакхъяра дІахо а къовсам лоаттабу тха коллективо.

И. ГАРО,
«Старогрознефта» НПУ кхоалагІча промысла мастер.

«СЕРДАЛО»
2-гІа оагІув, 24 ноябрь 1964 шу.

БОЛАТА КЪАХЬЕГАМХОЙ

Хьо хаъ къаьчар Липецкера: йоьлха дуне чу яьлнай эттара хьалхара Т-40А аха керда серийни тракторан. ТӀаьхьежача Т-40 лхача моделах йолчу машинел белгалдоалаш хӀаьа дац цар. Цхьабакъда, тракторан шера юкъера цхьа алап а дукха цӀаьан дохаш хинна хиннад. Кердача Липецки машинах ведущи ши сов йоалл. ХьалхашкахьарӀ сов ший хьаь болча моттигашка автоматически болх бе йолалу.

Производстве йоалаш волча хӀара сага геттара дика хов: кердача моделах йола трактор е автомобиль арахецар чеалхане а хала а гӀулакх долга. ХӀаьта а дикка даргдолаш дац из. Тракторий хьалхара хунеш тӀа эттара хьалхара моттиг ловц вай мехко. Эттара дикагӀа а хила еза советски трактораш. Укх шера эттара хьалхагӀа керда продукци арахеца болабенарш волгоградцаш бар. Цар конвейер тӀара ДТ-54А аха трактор дӀа а даьккха, цунна меттел арахеца йолаьй ДТ-75 яха трактор — из болашагӀеи, леладушагӀеи, тешаметӀеи йола машина.

Дукха ха йоалаш йеза теха арабаьлар Ленински премешта йолча Комитета хоам. Цу тӀа йоах, ДТ-75 ахача масса леладача трактора конструкци кийчъяраха юха ца совцаш из дукха арахецарга доалла вӀаштӀехьдаькхарахи дакъа соатӀат даькхара юкъеяххийтай волгоградски боллойи специалистийи групна. Цига белгалдоаккхаргда вай, царна юкъе ДТ-54 яхача трактора дай а хилар. Липецки машиностроителашта эстафета хьаллаьцар. Цар Т-40А — толашгӀа йола, шийх доахка техническии эксплуатацеи гӀулакхаш дика хилар толхамашка хьахьеха машина. Сахьаьа 25 километрга кхачачалца масса яха могаш я из. Цхьаькха цхьа баьхало я йоала кердача машинах: юртбеахана кечадаш автоматически тӀехьатуве ю. ЦӀахо йоалача хана Липецки завода кертера продукци хургья Т-40А.

Колхозашкеи совхозашкеи ул «Риони-2» — Кутаисе хьаль габарит зӀамига йола трактор. Цкъаза «кӀориг» аьле цӀи йоакх «Рионах». Бакъдар аьлча, леадама иш ба а мичаб пун бар — ялхи акн говра. Цхьабакъда, из йоккха беце а, 15 градус хьенха йолча беса ӀагӀошка болх булургбелаш я из. ГӀаьнашта юкъера лаьтта оаларгда «Риони-2», гаьнашта юолхаш тохаргья, доацца аьлча, консаш лелаерий дикк гӀончашна а хинна дӀадахад «кӀориг».

Итташ эзараш тракторий ду мехка юрта боахана минекски заводо царна юкъе — МТЗ-50 моделах хьаьль «Беларусь». Из модель хр шийй хана Брюсселе хиннача дерригдунен выставке «гран при» яьккхар а. Вешта аьлча, белорусски столице хьаьр заочни яхье доазол дезьарча дуккхача цӀи хезача шийй коллегел теннар морг хилар. ХӀанз шоалкъе итт паччахьалкхено эпаш я «Беларусь».

Укх гаргарча хана МТЗ-52 серийно арахеца болалургба шинчанаш. Из трактор, шийй липецки коллега а санна, ведущи йиъ чарх а йолаш хургья. «Беларусах» пайда эшара йола тоерашп, къаьстта а тӀоадал йолча лаьтташкеи бӀаьстин юхьеи, дикка лаккхургья.

ДТ-54 хӀанз ара ца хецаш совнаьй волгоградцаша. Укх гаргарча хана из производствана юкъера йоаккхаргья алтайски машиностроителаша а. Кастта алтайски заводо арахеца йоаллергья Т-4 аха гусенични трактор. Вай промышленносто хӀаназаха цӀаккха а ара ца кийчача йиъ тонн йолча классах я из. Хьалхарча юхьигга 110 говра низ йола двигатель оттаергьа цунна. ДӀахо йодача хана 130 говра низага кхоачабе дерхӀ цун «дега» низ. ТӀаккха балха ниттъала боацаш бергӀа цо лаьтта сов ЧӀоагӀа долча — цхьан квадратни метрана 0,7 килограмм соагӀа кхоачача — районашка оахам дара бохк. Алтае хӀанз долла хӀана кийчдаь дьенваш Т-4 дукха арахеца йолаяра: из бӀаьсметр йӀаьха керда кертера конвейер, керда, литейни, кузнечни, сдаточни цехаш.

ДТ-75, Т-40А, МТЗ-52 — семилетка кхачаргӀча шера тракторий. Царех хӀарар, спортсменаша олхачча тайпара, шийй доалата, шийй классага диллача чемпион я. Советски юртбоахана тракторостроене кертера чемпион «Кировец-700» хилар. Кхачнарча болата къахьегамхой цу чезалга тьежача, хайцца аза йиш йолаш да: тракторий еранна укх шера ю къахьийтаки.

г. Москва.

В. БЕЛЯЕВ.
(ТАСС корр.).

ГОВЗА СПЕЦИАЛИСТ, ТЕШАМЕ НОВКЪОСТ

ВорхӀ шу да Наурски производственни управлене «Верхне-Наурский» совхоза Мужаева Умидата. Лелаьй леладе болх бу. Цу хана дош цо хьалхкедаьд массехк бьа Iаса.

Шиш аьы а дьанарегӀа къахьегаш я Умидат. Деннен-бусси хьан 800 грамм доаьх тӀаьхетий дезачи 650 граммал соагӀа дукхаьхет цун группера Iаьсашта. ХӀаьта 700 граммага кхачачаца из тӀаьхетийта йьниж керда декхараш тӀейцад Мужаева. Цун дешах тешна йагаргья.

Сурта тӀа: У. Мужаева.

Г. Яхья сурт.

Наьсарен «Электроинструмент» яхача заводе дукха боахлой ба шоай балха говзал тӀехиша Iомаьнь, рационализаторски предложенеш балха юкъеяхьача хьинаре дакъа доалаш. Царех ва слесарь-инструментальщик Ф. И. Шевченко. Завод болх бе дӀайолаеннача дийнахьа деша тха завода болх беш ва из.

Выборгски «Электроинструмент» яхача заводе бархӀ шера слесарал — инструментальщикалла болх баьчул тӀехьагӀа 1961-ча шера тха заводе балха вера из. ХӀаьта Ростове дийша цӀабаьхкача лагийча вахах инструментальщикий комплексни бригада вӀаштӀехьйеллар цо. Цу бригада юкъе бахар слесараш-инструментальщикаш И. Исмайлов, М. Пугоев, А. Щербаков, токараш В. Шадижев, М. Мальсагов, фрезеровщикаш З. Гадаев, кхыбараш.

Керда балха бахкача кхоначча бохлой опыт на хилар бахьан долаш, хьалхарча беттанашка чӀоагӀа хала дар цоь. Шевченкона болх вӀаштӀехьбаккха. Деталаш толош, чертежаш йийсъеш, масса тӀехьа яхача везши хулар. Дукха къахьегар цо бохлошца. Из тӀехьа даьхлора боахлой опыт. Шин шерагӀа хьатулаш ханаш из. Укхо вӀаьхехар, укхан опыт дика лелорхошта дӀанцаш хилар баьхар долаш вӀаштӀехьдоаллар из.

Цхьан ахкан Ф. И. Шевченкос кулгалдеча комплексни бригадо вргаьхкха тоайир кхыча заводаш кара хьаена массехк прессформа. Дукха штампаш приспособленеш шоай низаца хьайир цар. Уж ерригга машинаш шоаш болх бе дӀайолаялийтар пар. Дукха ха йоаццаш кхычахьара хьаенача приспособленеели прессформаели регӀа болх беш из 1961-ча шера цу бригадо кийчъяь прессформаши приспособленеши.

Бригада членашта хӀана гетта ве дика хов шоай боах. Дукхьажа болх бе бакхачарех цхьабараш бригадираш, мастераш ба. Царех ва токарь-бригадир Пугоев Махьмад. ХӀаьта М. Мальсагов мастерал — инструментальщикалла болх беш ва. И. Исмайлов инструментальни цехе мастер волаш ва, цул сов кӀа Къилбаседа Кавказе горнометаллургически институте шоллагӀча курсе дешаш а ва.

ХӀанз нов. Шевченко экспериментальни цеха начальник ва. Заводе рационализаторашта юкъе дикагӀчарех доархӀаш а ва из. Дукха ха йоацаш цо балха юкъейихьай ши рационализаторски предложени. Царех цхьанне паччахьалкхена бахь пайда 4535 сома маьха ба.

Хьалха дӀайхача хана С-455 яхача электросверлилкай статоранта херх а хьецаш багаурттача моттиге дукха кхоачамбоцаваш нийсаора. Уж дӀадаккара дукха рационализаторски предложени кийчйир. Уж пайдаш хилаза. Нов. Шевченкос дукха уйла йир уж кхоачамбоацаваш дӀадахара. Дагадаьлар кхоачамбоацаваш ир. Цо еначча предложене торо хилийтар статораш херх а ца хьекхаш багаурттие. Цу гӀулакхо вӀаштӀехьдалийтар кхоачамбоацаваш кхевна шера 3200 сом ахча кходе, кхычахьа ахча балха маьхийта ворхӀ слесарь пукъелакха.

Ишта ханз а кийча ва из шийца болх беча новкъостийна гӀо де. Шийй балха опыт дӀа а душ хӀаналехьа по бахах кхетавах из тех специалист ва. ХӀанз уж берригаш а балха тӀа хьалха латт. Цар массане а чӀоагӀа баьмах йоах шоай хьехархочо. Ижа а дикагӀа нов. Шевченкос кхыйегӀаа толаммаш лакхар лей тхойна.

Б. УМИУРЗИЕВ,
Наьсарен «Электроинструмент» яхача завода бохлайгӀа болх инженер-технолог.

Рузкъа лораде!

Шиш а дукха кулгалхой ба колхозашкеи совхозашкеи боахана машинийо-тракторни парко хаддашоа болх белга мехкдаьтта складий болх дика вӀаштӀехьбаккхарах тийша долга кхетаде ца лоеш. Цар йоаттӀаш йола терко яц мехкдаьтта продукташ дӀаоттаь лоаттар санна долча лоархӀамерча деша.

ХӀанз а сатоха йиш йоацача хана тӀа я XX-ча партсъезда цӀерахча, Куйбышева цӀерахча, «Кавказ», «Октябра 40 шу» яхача колхозашка а тха отделене гӀулакх деш даьча кхыча боахамашка а дӀаоттаь доаттай доагора-даьттай материалаш.

Доагора-даьттай материалаш во лоаттаяр бахьан долаш да уж совнагӀа дӀаухийташ хилар, хӀаьта цудухьа цар хикал эша а хуш. ЙоаттӀаш бу машинийо-тракторни парка бахка.

Цу лакха белгалдаьча боахамий кулгалхой сарпагӀболла беза мехкдаьтта продукташ дӀаоттаь лоаттара болх нийсача аьхьа тӀа боккхагӀа кьелха латтача боахамашка а санна, кхой бен уж лелаяраш.

К. АУШЕВ,
рабочий юкъарча «Сельхозтехника» Шаьло отделени шайкаир.

ТӀадоагӀача шера чотах

Семилетка яхлагӀча шера доккхий социалистически декхараш тӀайийраш «Сунжанефта» НПУ кӀоарга бурув деттача контора коллектив. Уж декхарий тохамна кхоачай а дац скважинашта бурув тохара шера план хӀаналехьа кхоачашяь цо. Шера планах тоха дезаш йийна бурув 46000 метр дир, хӀаьта 19-ча ноябрга теха бурув 45070 метр из. ХӀанз бурув деттараш къахьегий ба 1965-ча шера чотах.

Из къахьегама котало яхха вӀаштӀехьдаьлар массайолча бригадаша шоай низ кхо ца беш къахьегарах. Дукха бригадаш а цу контора шера план байнача бетта кхоачашьяь. Царна юкъе я мастера Катков Владимира кулгалдy бурув деттарий бригада. Шера планах 4576 метр бурув тоха везача. хӀаналехьа цо теха бурув 6313 метр я. Ишта дика къахьегаш я мастера Губин Николаи кулгалду бригада. Шера планал совгӀа хӀаналехьа 1475 метр бурув техад бурув деттараша. Уж сайна дика къахьегаш бригадаш хьы а дукха а цига.

Российски Федераце 30 миллиард фонде дика дакъа лоац контора бурув деттараша. Къахьегама оасаре планах лаьрхӀачул совгӀа 3.8 процент лакх а еш. арахецача продукцега дӀаболи лах лохбоах укх шера паччахьалкхена кхоадь ахча 30 эзар сом из.

Бурув деттача контора бертига боахлой социалистически лаьр лелаеш ба. Цкъа торо хулийт лестгарна коммунистически къахьегама ударникаш новатораш дукхагӀа хилийта. Къаьстта дика къахьегай ба балха тӀа хьайха латта бурув деттарий из. Дементьев Виктор, Акинин Виталий, бурув деттарий гӀончаш ий. Богатырев Тухан, Рулин Михаил, кхыбараш.

Н. ПАШЕННЫХ.

Сурто бехк бу

ЯЛАТ ДОАДУ

Хургбалча хьуныьана чӀоагӀа боакхо йир «Горячеисточненски» совхозе. Агротехнически дикагӀа йоаза хана дӀадийра гурахьа дув ялатай. Дика хьалтӀадьжинад из дӀа. Дега бохкаь бохаш хул цу кӀи тӀа лакаш лела говраш, доахаш, гӀамаш, Iаьсий бӀаргадайча. Горячеисточненски станицерча, Терски лаьча юртарча вала шоай доахаша дагӀехаш лаьй кхайх. Совхоза кулгалхоша гурахьа дӀадийначча лаьтта дертӀа ха дергдола гӀулакх вӀаштӀехь ца деахарах хул из.

— Кхаш лорадеш бола хьахой ба тха, — йоах совхоза директора нов. Харламова.

Цхьабакъда, уж кхашкара хьалаха доарах хӀана-я хургдац. Цига бӀаргагум бен хьахой. ДукхагӀйолча хана шоай цӀагӀара гӀулакхаш деш хул уж. Цхьанне а хьахой балха тӀехьажар ца деттабеата хьахьокх цу гӀулакхо.

Тамашийна хӀана ха юрта Совета депутаташ е совхоза агитатораша цу гӀулакхах лаьна базача дахана кхетама бола ца бар. ХӀаьта цу доархӀамерча гӀулакха эттара ба дружинникаи ий комсомольцашеи.

Ха мегаргдац дӀахо из гӀулакх. Бехктохкаш ба беза ялат доадераш.

Сурта тӀа: «Горячеисточненски» совхозе доадеш латта гурахьа дув ялаташ.

В. Юшкевича сурт.

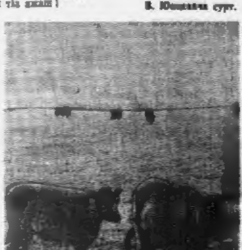

КВАНТОВИ РАДИОФИЗИКА

1964 шера физикал Шведски Iилмай Академе Нобелевски премий хьехьадь бокхийча советски Iилманхоита, СССР Iилмай Академе членамашта-корреспондентаьшта Басов Николайна Прохоров Александрай, хӀаьта ишта воакхача американски Iилманхочоа Чарльз Таунса а.

Премий хьежалай гӀоръьлина «мазераши» «лазераши» хьаяргa кхоачахьаьча, квантови электроника дахьъе йадь фундаментальни балхаш бахьан долаш.

Квантови электроника е, кхыча тайпара цунах ма алара, квантови радиофизика тохаь къона Iилма да: цунна юкъ дӀайолалайр 50-гӀа шераш доалалуча хана яздаьча балхаша.

Цу хана деша дӀалар йоакха юкъ йоаццаша а, квантови радиофизико чӀоагӀа моттиг лаьккхай Iилманех техникаи юкъе. Хьалхарча шаре оттае мегаш ийл гарлу квантови радиофизико къоастае йиш хилийта болх ах проблема.

Цхьа-даьле, хьалхагӀа аьттув болаш хийна. Iалаьнате йола сигналаш шоай новкъостала хьалувца а чӀоагӀъе а йиш хинна лакха чувствительность йола квантови усилителаш (мазераш) хьаяр.

ШоллагӀа-даьле, масала тӀехдаьлина кийса лелаш долча сахьатех (эзар шера 1 секунд йайа яхь йокъе дӀа йолаш) санна пайда оца йиш йолаш, балха стабильность сеалара лакха йола квантови генераторий хьаяр.

ХӀаьта, кхера а, — гум йола сердало тела квантови генератораш (лазераш) хьаяр.

Уж ерригаш приборий, бе-бе а даьна хетай але а, цар балха дарде йийнача цхьай физически принципаш вӀашагӀтеха я. Уж принципаш а массазарча радиофизиках квантови радиофизика хьакъоастаеш йола кердадар а кхетайра кӀезиг-дукха райне истори ца хьоахайча даргдац.

Шерра воахаро яздьенай радио, хӀаьта массанена а дика хоии из, Iалаьнате бодхкачай сухазан — секунда 300.000 километр а йолаш бена дӀаярхача радиотаьгӀешка гӀоаш радиопередачаш ер хилар. Цхьаболча хӀаланта ии таьгӀешта тара а радиотаьгӀеш — тӀехьа тоалгӀеш лелаш, нийсагӀа аьлча, цхьа кхьайлаяшаш. ТӀаккха гучаленхаш хьа дулий, хӀаьта электромагнитни таьгӀешка электрически поле йоккхал юкъ-юкъе хуйцалуш а бена тайп-тайпара моттигашка нийсалуш а я.

Массазарчоа йоле квантови радиофизика кертера бахкало сенах латт аьлча, из латт, шоай новкъосталия радиотаьгӀешта излучени еш йолча физически принципех. Массазарча радиофизико цу гӀулакха пайда оц электрически токах. Шагакхьа санна металлически чӀийна юкъе гӀоаш лелаш йолча электрически тока сихха, юкъ-юкъе шийй лелаш лоттам хуйцийтача, цу хана ишта хуйцалургъьй цу токаца йоазонна йола электрически магнитни толаш. Хуйцалуш йола из поле а металлически чӀийнах — антенних «дӀаьхьасташ» санна хетам йолча радиотаьгӀей «хьахьуг» а. Цу хьесапца Iоадбенниб 80 шу гарга ха хьалагӀа а радиотаьгӀешта генерировани е, хӀаьта цунах вӀаштӀехьдаьннад радио хьесий а.

Цхьабакъда, Iалаш пайда бен хулийт радиотаьгӀешта генераци яр кхы тайпа способ чахкъаьхка а. Из термандачьд Басов Николая, Прохоров Александра, Чарльз Таунса.

Дукха хана дешо хоии хинна, электромагнитни таьгӀеш вещества къаьст-къаьста кегий дакъилгаш хьалхъестарахьаш хилар — атомаш молекулаш. Шагакхьа санна атома е молекулаша боагашо ша чӀаьмекьа, из «хьалахьайча», тӀаккха цар хул кхоача электромагнитни таьгӀий хьесапе энерги излагаш. Цу хана атомаш молекулашко энерги а гетттара кӀезига низ чубоаллача къаьст-къаьстача радиопередатчикашта. Фу курги, нагакхьа санна вай, йоакха энерги лакха а дена, цу цхьан хана, дукха атомаш хьалахьоайча? ТӀаккха шоайла вӀаши тайна хӀана доацаш хӀара атомо излучени ергья, хӀаьта бена хьахурьа масс оагӀорахьа хаьсташ дӀаярхаш йола Iалаьнате дукха тайп-тайпара электромагнитни таьгӀеш. Цу тайпарча атомашка йиш яц аккха цхьа электромагнитни таьгӀий доу йолча бӀаьрчача цхьан генератора санна болх бе. Ерригача атомашка вӀаши бувзам а болаш излучени яйтаргӀола, къаьст-къаьстача атомашка излучени яь таьгӀеш вӀаший тара хургйола способ лахаи кертгӀолаш хилар. Из яр кертера хана, хӀаьта из зама ялхьавдлавдь 1917 шера Альберт Эйнштейна хьайийнача квантови системай балха-дзша свойство бахьан долаш. Хьалхьоаль атом электромагнитни таьгӀе тӀа нийсъелча, цо цунга бокъонаш ши таьгӀа массех йолча энергена излучени яйтаргьа хийнай. Цудухьа нагакхьа санна, хӀарар цхьан таьгӀе низа кӀал а йолаш, дукха атомаш вай хула, тӀаккха цар массане а цхьатарарча таьгӀешта излучени ергья. ВӀашагӀа а еттаьлуш, цар бӀарча цхьа таьгӀа хургья, къаьст-къаьстача таьгӀешка вӀашагӀдолийта энерги массел энерги а йоаллаш.

ХӀаьта хьалхьоайлина йисача атомаш фу хуа? Цу атомаша таьгӀеш эшаяла мара деш хӀана дац. Цудухьа уж дешие а я. Цар таьгӀеш эшалга излученеца нийсаьнча тӀехьагӀа кӀезигагӀа хилийтар дукха дикагӀа даргдоацар да хьалхьоаль атомаш хьалхьоайлина яра дукхагӀа хулийтила. Из эттара хьалхара доархӀаме гӀулакх да. ШоллагӀа гӀулакх — хьалхьоаьлча атомашка излучени яйташ йола электромагнитни таьгӀеш хьахула Iалашдергдолаш йола устройство хьаелга. Цу тайпарча устройствех резонаторий аьнна цӀи тиллай.

ХӀанз къоастаьлуш доагӀа квантови генератор малагӀча тайпара вӀашагӀъелла хила еза. Излучателаш санна болх беш атомаш а йолаш йола вещество резонатора чухьа йоала. Ишта дикка даргдоацаш да, нийсагӀча наькъаца хьа а, резонатор чура вещества дахаен совгӀа йола атомаш хьалхьоаелга Iалашдар.

Лакха яьхь принципаш квантови радиофизиканае дарде кха. Уж вӀашагӀа техай, чакх а яьхай 1953—1955 шерашка.

1954 шера Басов Николаеи Прохоров Александреи ядерай магнитни моментех хиннача Брюсселашки советски хоам бир хьалхьоаьлча молекулий цӀейна тӀа квантови генератор хьаярах йолча идея хьахьехьа, хӀаьта цу ихьан хана ао тайпа генератор оттае а болабелар.

Цу деша тетабаь болх хеш теха арабаьккхар цар 1954 шера. Цу шера а шийй болхлоаца цхьана Таунса а цу тайпара кепа теха арабаьккхар квантови генератор оттайра хьахьехьа хоам беш йола статья.

Мазерча шерашка арайьлар квантови генератораш, хьалхьаль йолекулаш хьаккоачаргӀола керда способаш, ишта кхьадараш дувцаш йола Басов Николаеи Прохоров Александрей дукхха статеш.

Ахпроводникови квантови генераторий хьахара идея Басов Николая я. Цун кулгалца кийчъяь тайп-тайпара ахпроводникови генераторий.

Прохоров Александра бокхийа болх баьб квантови усилителашца. 1957 шера цо предложени яьр цу устройстана рубинах пайда эца аьлла. ХӀаьта 1958 шера — лазерашта оптически резонатор а йиш хилийта йола идея елар.

Басов Николаи, Прохоров Александра, Чарльз Таунса техкаций вӀаши бувзаш йоацаш дукхача эталашка цхьан наькъаца хийнад. Царех тӀеране дикка дакъа лелар квантови радиофизика догӀа йоалаеча.

ТӀехьара шераш белгалдаьлар квантови гум долча дакъа тӀа лазерашка излучени еш йола квантови генераторий хьаяра.

Лазераш — уж я геттига, ира буль болча геттара сийдача сердалон зӀапарий цӀоянаш телаш йола приборий. Дуккхьашта американски физико Тодор Мейнена чакхдаьккхача эттара дукхагӀа дардача лазерий тайпах пхьаьннейа юкъе, бахха материала хьесапе, пайда оцаш я шийна чухь хрома атомаш йоакхаш йола рубини кристалаш. Хрома атомаш (хӀаьта уж цхьан кубически сантиметраца 10^{19} гарга я) къаьстта излучени ерех я. Массаза а рубини кристалла кийчъю шаьрьаь, дотту даькхха резонатор хулаш пхь а. Йолаш йолча массехк сантиметр йӀаьхьа цилиндра хьесапе. Аралара чуйоагӀача низ йоаьа серзлоно атомаш хьалхьоайча, дотту хьекха йолча торцашта цхьатарра тӀа а уттаьш, вогӀ-вогӀа цхьа цхьанне хьеи тӀаьккха нокхазахьеи сийрда я лелхаш дӀаярхаш йола излучени хул кристалай чу. Сердало рубини чура дӀаарахеца йиш я, нагахьа санна торцех цаI кӀезига чакх са доагӀаролаш йоаьа.

Лазераш — кӀезига къаьстта приборий я, хӀаьта практически кердер хӀана мара дӀайолаеш я уж уж. Цхьабакъда, цар кхоачаэдергдолаш ду бувзама, техника, химе, медицина даьхьера дукха лекхараш.

Лазерий излучени чӀоагӀа кӀезиг йолаш хилара перспективе йолаш хулийт бувзаш, телевизоре, пайдай уж хьахьебалар. Масала, рубини генераца бетта лелаш ела хьай вӀаштӀехьдаьлар излучени бетта тӀарча ши километр гарга бола кӀаьла тӀаерие.

Ира фокусировка е торо хилийтар вӀаштӀехьаьча боарамашк дукхача сердалой низ чукъола. Цо торо ду геттара чӀоагӀача материалех, масала, алмазех, рубинех Iургаш датара, микросварка а кхы гӀулакхаш а, дара лазерех машиностроене пайда эца.

Массийта техникаш деш ба Iилмахой медицине, кертера дакъа царна тӀа дукхача кӀайвой эттера дара пайда эшара: биологега а цитологега а рагӀъе йолаьяра.

Олег КРОХИН,
физико-математически Iилмай кандидат, Ленински премий лауреат.

(АПН).

ДАЬХЕННА — ДУКХАГIА ШУРА

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Гаргахоачаш латт Iа — колхозийи совхозийи фермашка эттара бехктоаккхагӀа йола Iа. Дукхаьа хӀанз къаьстта уйл тӀаьхийта еш хьайбай боахама. Шиш, шера этталаш эча хана, лоархӀаме ца йоккх йий ерригача торелий лоархӀаш бар, хьатӀаргӀаьнча шера доагараш совчотах совхозаргахи вар, хӀаьта цу лара тӀа дуль, шура, ахьйола хьайбай продукташ дикка алсамьхар а.

Укх шера дӀааьккха а тешаме тӀаьхьекъар, хьайбай продукташ дикка алсамьхара йола вай торо яш йоаккхий а.

КӀезига боахамаш вай республике йоахай дебатаьа цар продуктивность лахдаьна, шура, дулх, фуам паччахьалкхена доттара шера хьий ханаш хьалха кхоачадаьа. Царна юкъе эттара хьалхагӀа цӀи яхаь чоарна а Шелковской производственни управлене «Коммунизмага болча» колхоз, ишта Сунжески производственни управлене Карл Маркса цӀерах йолча колхозаш. Декабрь бетта хьалхарча денашка шура дӀаяхара шера плана кхоачадаьр шоаш дергдолаш да Сунжески района боахамаш.

Шура алсамьяккхара гӀулакха хьаьт тоалаш хьахад Наурски хьайбаш долаяраш а.

Цхьабакъда, вӀашта масехк шу да гӀулакхача колхозашки совхозашки йоакхаш дебатара а цун продуктивность лахъяра а йлашош кхойчаш ба я. Везиж дӀадеанадац дукха дув, шура, ахьйола хьайбай продуктаж.

Шура дукхагӀа ца йиттарий совгӀа, кхи тӀа а кӀезагӀьяьй Шаьла производственни управлене колхозашки совхозашки. Сашкарчул кӀезагӀа ялххай из Наьсарен, Ножай-Юрта управленей боахамаша. Укх шера 10 бетта шура лакха кӀезигаьлай Советски района Шатой производственни управленей фермашка.

[illegible] ферий боаллоштта хьалханий латтараш, Iа йийка лата кийчъя дезаш йийнай, доаннараш хорадаьа Iоасейглоашка лелхаьй ферийхо шерра а хоаллаш шура кӀезигьяьй. [illegible] а.

Юкъарча хьайбай къаьстта чӀоагӀа торие е еза юрта боахама бергарча боахлоеа.

* * *

Паччахьалкхена хьайбай продукташ йоахкара шерай [illegible] 1964 шера 20 ноябре тӀаьхьакхачаьна йолчоа кхоачашьяьй хьалхоешта йола:

СВОДКА:
([illegible])

	Шура	Дума	[illegible]
Сунженски	98	99,5	102
Наурски	93	97	55
Ножай-Юрта	93	92	40
Советски	89	59	65
Грозненски	89	80	106
Шелковской	85	103	71
Ведана	84	108	93
Шаьло	81	82	69
Урус-Мартан	78	82	61
Наьсарен	72	90	63
Ерригача республикица	87	89	83

УДОБРЕНЕШТА — КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИ

Хоьш Iа, юртбоахана культурай хьунхьанаш лакхдара лаьтта органически минеральни удобренешца хьаьндар кӀезига лоархӀам болаш гӀулакх доацила.

Масала, хьацаргба вай укх шера хьажкӀаш дика хьунхьаь бола Наьсарен производственни управлене «Октябра 40 шу» яхача совхозера механизатораш ий. Даурбеков Яхьъя, Кудбужев Камбулат, Кодзоев Бахьауддин, кхыбараш. Цу механизаторашка шоаш лелаеча участкашка, балхашта комплексни механизаци а еш, кхоачамдолаш кхо диллар, селитр, суперфосфат теcсар. ХӀаьта, гучех, цар из хазахета а даьхад, хӀана аьлча ишта кхеньча хьажкӀий хьунхьан дакха а уж кхийра дӀабода мах хоха а хул.

Цхьабакъда, кхашка дӀа а лаьтта гуьнех лаьтта кхо дӀадоаржадеш дукхьаьа боацлашна хӀана а наьха къахьегам дукха дӀабоккхийт, цудухьа продукци лекхарга дӀабода мах лакха а хул.

Массехк способ я кхашка гӀолла кхо механизаци дӀатоссаш. Царех эттӀара дикагӀа йола способ я Белгородски областе «Бессоновский» совхозе кийчъяьча приспособлене новкъостала кхо дӀадоаржадар. Из тексьамех аттӀа приспособлени (хьажа сурта тӀа) цхьан дийнахьа колхозе е совхоза мастерске кийчъе йиш я.

Цу тайпара приспособлени кийчъеш хилча укх тайпара балхаш чакхдаха мара дезац:

Брак аьлла КРН-4,2 яхача культиваторах яьккхача чарха гонах цхьа Iург а дахьаьке, цар чу оттабу 400 мм бӀаьхен 20 мм диаметр йоалаш бола цхьа чӀий. ЧӀийнаш чарха тӀара 280 мм хьалакъаьста хила деза.

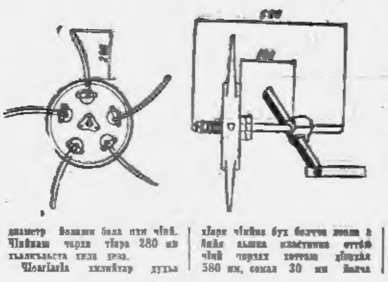

ЧӀоагӀагӀа хилийтар дукха хӀара чӀийна бух болчоа лоаш а йийа аьлча пластинаш оттай чӀий чарах хотташ дӀоцах 580 мм, сомал 30 мм йолча гӀоеро тӀа хьамаш чарх.

Чарха аьтта оагӀорахьа лоалла хийа храповой муфта цхьа зама дӀахоту, хӀаьта вож бенж а аьнхе гӀоеро тӀа чӀоагӀйу. Чарха аьрда оагӀорахьа гӀоера тӀа пружини гайкеи оттаь. Трактора тӀехьашка йоалхача вӀара IоадтӀессача чӀоагарах хетта йоаьх моттагӀча хийка контрприводах хьаьккха, гӀув тӀауавла волишпак. Чархах боалла гӀув трактора чухе кхестабеча гӀоерах дӀахот шарнира новкъостала.

Приспособлене болх лел:

Кхо гув хаттача тӀехьашкахьа а хийа дӀаоттараи трактор, иш кхестабу гӀуй болх бе болабалийт. ХӀаьта минута 470—500 гӀа болиххай кхестий йий фрез атоеш моче чуйоаь. ЧӀийнаша кхо хьетӀа а лусташ 10 метр гаьна дӀасдуь, цу тӀа е, кулгаьца дӀатоессаш хилча дукхарӀ дӀаяча тайпара нийсача гӀоаш дуж кхо. Фреза хьалхьаелгеи Iолехьелгеи гидросистемаца ду.

Кхоа гуннаш хӀарабоа 5—6 центнер а бодаш, вӀайша 10—12 метр гаьна дӀасттаду. Цо дикка кӀезигаьа фреза лэса кхеста ха, хӀаьта удобренеш цхьатарра лаьтташ тӀа дӀахоаржа.

6—7 сахьа бергбоа балх бу фрезаца кхо дӀахоаржалеш ишчиа, цо торо ду кхо дӀахоаржадеча хӀара зема 18 сом ахча кхоаде, дикка лохбу продукци лекхарга дӀабода мах, сихагӀа чакхдоал балхаш.

И. ТАТАРЧЕНКО,
шорна тӀехника кечаенахьара шоа «Сельхозтехника» Ново-ГӀалгӀай объединени инженер.

ЛЕНИНГРАД. Ер шу чакхдаладелча спортсменашта лаьрхIа иттаж эзарнаш пар кога гIирс арахецаргба «Скороход» цIе йолу производственни объединени спортивни кога гIирс беча фабрико.

Сурта тIе: коммунистически къахьегама ударник Е. И. Сиренко лыжни ботинкаш кIоргалгашка йоккхаш йоаллай.

П. Федотова сурт.

ТАСС фотохроника.

ДЕБЮТАНТАШТА — ДОККХИЙ ТОЛАМАШ

ХIара шера тIа-тIа дукхагIа дегIаух футбол Российски Федераце. ХIанз, цIаккха а ца хиннача тайпара чIоагIа безам тIабахаб цунна.

Сай балхага диллача а се декхарийла хиларах аз къаьстта чIоагIа зуз Российски Федераце «Б» класса мастераашта юкъе а союзни республикай командашта юкъе а тьалхара моттиг яккхар дукхьа деш дола ловзараш. Хоаш малаьрра, укх шерарча сезонах ялх зоне ловза йолаенна 103 команда яр, царех 80 команда РСФСР-ех 23 коллектив баргI союзни республикерех. Белгалдаьккхаьа дарздац, союзни республикай командаш Россерча ловзарашта юкъе яьаро йиш хилар укх шерара чемпионат хьы а чIоагIагIча яьаца чакхьиккха. Тайп-тайпара футбольни школаш — российски, грузински, армянски, прибалтийски республикай — майдах тIа оIашдухьал уттаро оIаш йIаьхий йир тактически технически арсенал, лекхйир командай говзал.

Юкхьанна вай тешаш хьар зональни хьалхале ккхар дукхьа лаьттача низкъелча къовсама. Къовсам чIоагIа бакъбалара мелан дар алхха 12 командо «дошоча дюжино» чемпионата тIеххьарча этапе дIахо яхь лелае бокъо яьккхар.

Белгалдаьккхача ловзар хетаргдолеш да, плейолча зональне турнирий дукхьаь укх тIеххьарча турашка хьалхарех шоллагIа моттиг йоаккхаьга къасташ хинна хьлар. Масала, нагахьа санна йиьлагIча зоне финиш хилале кIезига хьалхагIа «Терекоэ» 44 очко а яьккха шульна чу ялга шийна Iалашдаьдале, Орджоникидзе спортсменаша ца бокъо яьккхар Iаьржача форма йисте гIолле лайза чакхъяьиначуа тIеххьагIа. Цига бахе аIабоагIаш кхо очко ера пар ялх я торо йолча метте. ХIаьта шер эттара хьалхарча конкурентий — Нальчика спартаковцийи Ставрополя динамовцийи аIаштIехьдиялзар Грузе хьиккха а очко иккха. ТIеххьарча туре Томска торпедовцех пхьаь очко хьалла а боалаш ниттта толам баьикхар Омски «Иртышво» а. Хоаш малаьрра, шоай зоне Ватуме динамовцашта тIеххьа шоллагIа моттиг кьиккхар «Терекоэ». ХIаьта грозненхаша кикха эваш хиннар хьалхара моттиг яр.

Грознен Орджоникидзен стадионашка полуфинальна ловзараш хиннача хана кхы а юкъера баьлар. Шийтта коллективах чIоагIагIа йолча йиьнега мара бокъо кхачалзар чемпиона титул яккхар дукхьа г. Орджоникидзе спартаковски стадионе дIахо къовсам лоаттабе.

Укх тIеххьарча деношка «Терекаэ» «Ростсельмашаэ» юкъе хиннача матчо къовстам бир доашо медалаш хьинна хьожае ела. Уж яьхар «Ростсельмаша» футболисташа. Дото медалаш яьхар «Терека» командо.

БаргI шера лайнир «Терек» «Б» классе. Юххера а хIанз дукхьашна яьккай из «А» классех йолча шоллагIча группе командашта гIа боахача наькъа тIа.

Низткъела бар ноталонга кхача гIерташ командо хьабена накъ. Дявзва хинай «Терек» финальни турнирашка дакъа доапаш. Цунах гуш де цун лоархIам боккха хилар.

Ше чемпионате йоалалургIолаш хилар эттара хьалла хьахьеккар грозненцаша 1960 шера г. Шахте хиннача финальни ловзарашта юкъе яьнача хана. Цхьабакъда, ловзара опыт ца хиларо йиш хилийтанзар царга ахелагIча моттигал хьаьхха яла. ШоллагIча шера Краснодаре лайзача дото медалаш яьхар «Терекоэ». Цу хана грозненхаша эзийр чемпиона цIи якка гIерташ хинна

керттера претендент «Крылья Советов» яха куйбышевски команда. ХIаьта даги а доапаш турнира аутсайдер «Локомотив» яхача челябински команда котъяларах мера «дошуэ» ца доаккхаш йисалзар «Терек».

1963 шера «Терек» юха а полуфинале я. Халахете а, юкъьанца ивановски «Текстильщикаца» малайзаниге а грозненцаш эшарах команда наькъа тIара а яьлар, лог даьлар. хIаьта дIахорча матчашка меттайоаллалзар из. Грозненцашта хала дар ловза кхы а еррига сезон чакхьяллалца йолча хана цар вороташка ходданза ловзаш А. Гавриков хинна хиларах а. ХIаьта тIеххьара ловзараш долча хана хиина бокхха кхз лоабаланзар цун нервашка.

Команда дукхьале кхы а дукхагIа чIоагIъелар вратарь В. Козлов «Терека» юкъеварца. Обороне шоай моттигаш лийпай Ю. Шкодниси Ш. Дудаевех, «Ростсельмашаца» эттара хьалха ловзача хене дика лайзар полузащитникаш П. Дьяченков В. Юданова. Цар атакаш йолча хана форвардашца нийса бувзам а лоаттабора, защитникашта дика воакъостал а дора.

ТIлатарий довзон тIа белгалбувл В. Косов, И. Бордовских, А. Жердев. Массаза а нишача тайпара сихъю цар атакаш. Цхьабакъда, футболах бола цар кхетам дегIабоагIаргбола, ловзара говзал яккхъергйола гIулакх де лееа. Цу гIулакха хьокхам эца сег за царна — геттара дика ловза ховш вола, сона хетаргахьа, дукха ца гош мелха сборие керттерча состава юкъе вака мегаш вола грозненец А. Еськов.

ХьатIайоагIача сезоне халача ловзарашка хила езаргья «Терек». Грозненхаш дукхьалъотта безаргба шоашта йовзаш йоацача коллективашта — среднеазиатски прибалтийски республикай, Украина футболисташта. Тешаш хургIа вай, укх шера «А» классана юкъера дьнача соакха хиннача Россе чемпиона — «Волга» яхача калинински командана тIакхаьча чам байна гIулакх «Терекага» кховчарг ца хиларах.

ХIаьта цудукхьа хIанзое а дела, гаьна ца а доахаш, дIадоладала деза команда керттерачи дублирующий составаш аIашагIтоха а чIоагIъе а. Укх ловшача хана Орджоникидзе цIерахча стадионе трибунашта реконструкци яь яккха а электрически серзело чуйилла а еза.

Юххера а елавза даргдац, финалера ловзараш геттара ихкъала хиинадоллаlлехьа а ловзаш бариь дисциплина дика хилар. Судейство квалифицированни яр. Къаьстта белгалбаха беза дукеи халкъашта юкъерча категорех вола судьи И. Белов (Ленинград). Ю. Григорьшин (Ангарск), Г. Ермаков (Липецк) санна бола арбитраш. Къовлача судьяшта дика практически школа я финальни турнир.

РСФСР футбола федераце полуфинальни финальни ловзараш чакхдалара доккха новкъостал дир Нохч-ГIалгIайчени Къилбаседа-ХIирийни общественни организацеша. Дикача дешеи хьоалабе боагIа «Спартакен» (директор нов. Кулаев) Орджоникидзе цIерахчен (директор нов. Нижегородов) стадионий коллектива болх.

Боккха аьттув балба аьнна ловза боаккхаргба вай «А» классе юкъебахача Российски Федераце дебютантаашта.

В. МОРГУНОВ,

РСФСР футбола федераце бехктокхамера секретарь, еррига союзни категоре судья.

ЗОВЗА САГ

МЕЖИДОВ ХЬАСАНАГА ЯЗДАЬ ПИСЬМО

Е мутIараш яздаьтта хьалхагIа, со сайца дукха уйла а ей, духхьала цхьа хаттар оттадир аз сайна хьалхашка: яхде декий теш ухханах лаьца? Юххера лаьрхIар аз: нагахьа ер санна дола гIулакх цхьан дезала юкъе мара нийсденна дацаре, бакъда, ер яде эшаш дацар. ХIаьта ма да цхьаькха, ераш санна дола нийрча гIулакхаш вайна юкъе кхы а нийслуш хилар...

Иштта, Межидов, лукха хи йоаццаш кхо бер а долаш йола кIалара сесаг эккха яь дIа а яхийта, ихелагIа саг йоалайир Iа. Цу дея тIа иштта кхабчар-теш хьо?

Хьасан. хьо сона вошна хьалхара шу дац. Кхычарна цасала а уттавеш, 10—12 шу хьалха хиннача бесса воаваш, геттара хувцавеннав хьо хIанз. Дагадоагlий хьона, вай хеша загIача шерашка иштта тамаш еш душцар вай Чкалов Валаре, Корчагин Павка, Нурадилов Ханпаша къонахчалах лаьца, иштта чIоагIа къувсар турпалхой образаш нийсдаь, царна тара хила гIерташ? Вай кийчлуш дар уж гIорбаьнна дика нах бахаш из бахьан долаш латани хиннача кердача вахаре. цайда хургбола члепаш а хиина дIаоттара. Душар вай сийлехах, декхарех лаьца. Боадоща, нийрчача гIулакхашца къовсам а лоаттабеш вай низ мела-б ха уйла еш дар вай. Цхьан дешаца аьлча, вай вака хIана тIехьа юкъе йолча нийрчача традицешта, къаьнача замах юхедисача вочa гIулакхашта дукхьала хала моттиг ниiсъеlаларга хьежаш дар вай.

Хьаьнарть вай боккхагIчар культ. Кхест-кестел харцахьел ккхетадеш вайна юкъе цхьанца моттигаш нийслу боккхагIбараш лархIар. Цхьа гIулакх да — уж безаш хилар, царна лейзача вахара, къахьегама опыта сий деш хилар. Геттара кхыча бесса да — бIаргаш а хувшадаь, уйла ца еш боккхагIче олача хIара деша, цун приказа мутIахьа хилар. Ца хеш, пIаьхха, тувсалац цех ды. Дахха гIулакх деча вакха хаиш да, боккхагIчар безаш бола хIама

цар гойха чакхIоаккхийта — из я кердачол духьала бовтара, дешна гIертача кагирхошта новкъарле яра, сийрдача, хозача вахаре бахара царга шоаши уйла ца ейтара хала гIулакх дечарна новкъостала эша кхозарь.

Хьайна еза а езаш Iа дала йоалларах цхьаккха шеке яцар еа: цох шекъала ца везаш къаьстта дика вокзар сона хьо. Шоайла дезаши ираз долаши дар ше. ХIаьта хьо дукха Iаьхар цох кхоачамбаь. Хьо хьалхара сесаг «кхы ды болаш» яр, хьа дай, гаргара нах мела а ца ем ираз дIадаккхара тIахьайзар. БIаь шерашкара марпIата, Iадата совлаш Iа телхадарах хьона сердаь, хьо во вушар. кхерам тIатувсар. Цу хана дешна а воацаш гIулакхаца чIоагIа хила эшар! ХIаьта хьо, майрра цу гIулакха духьала вала везача, чIоагIа мела хилар духьале яра, беш бола низ лоабалазар, дIалхача къаьнача замах юхедиса ве гIулакхаш ледадечарна тоир а дай, царна каравахар хьо. Къувсаш латта везача хьох нлен ваза саг хилар. Гуш да Iа чIоагIа деш хинна шийтамен кIоарга ца хилар, хIана аьлча, эттара хьалха халонаш ца нийсъелялигехьа а дехар Iа мел деш хинна шатаж.

«Хьона дикадар хилча боахьаьна хетачарех» цхьаккха саго уйла хилар шоашта дегIар дерда ваш аьнна Iа дIахессача хьо воIах, сесагах фу хургва. Хьай даьша — Хасмахьаьдала, Дагмана даьчоа раьза а хиина, царга хьо гаьна вакхийтар Iа хьай сесаган воIаш. Къорlа тIара хьехамаш дечарна духьала воцар хьо хIанз, цар чIоагIлора дукха истий кхухьар (хIаьта иштта арга цох, хьа цIагIа цхьаянна тIехьа шоалагIьар хулаш цхи сесаг ца хиннайн) саг тьххара оаь допрея

дац, хIаьта бокъонца волча бусалба сага, къонахчунна массехк саг йоалае бокъе я яхаш. Цу наха хьона харцахьа кхетам белар. Школе деша вагIача хана Iа мел Iоманадьчоа кригика йир цар, дIалхача къаьнача замах юхедиса ве гIулакхаш леладечарна хара а ваха, цар яхачоа тIехьаваьлар хьо.

Бакъда, дIахо дешаш вар хьо, итт класс чакхьаьккхар, болх бора, хIаьта а хьалла хинар воацаш кхы тайпа Хьасан вар хьо. Цхьа ха яьннача гIалла школе деша вагIача хана дешхьайна йовзаш хинна Асуханова Брилиант йоалайир Iа. Хетадьла дезаш дар хIанз массанена тоамбар дьяд аьнна. ХIаьта а хьалхарча сесаганара хьо къоаставаьча цар оамалашца цхьаькха хIама хувцадаланзар.

Исламах яхачох кхьасаг лай, хьала тIа хила езаш я, из йохка а йоа а йиш я, етта а араяккха а йиш я, нагахьа из цун господина кIордамь яю. Цхьан хана хьо хье ца вярий, Хьасан, цу гIулакхашта раьза воацаш. ХIаьта хIана? Хьа сесаг Брилиант со аьнна хетаж а йоацаш, дийша ахалсаг я, цунна хов мел хала йоаккх наьхьа чIеташ, цун безам бац хай хила. Хьай дай, гаргара нах къонача наснйна патриархальни Iадатеш гIулакхаш цу дохна гIертар бахьан долаш массехказа хьа дезала юкъера дIалханзари из?

ТIеххьара шиш кхо бер а тIехьа Брилиант яккхаь дIалхийтар санна укх шера ленарь бетта. Iа шийла яр. Уйла йирий Iа, Хьасан, хьа бераш фу деш да, мичахьа хаб ю, фу юъ аьнна? Яизар. Ах шу а даьнна цу гIулакха суд зарцагIа дашлаца цхьа кепиг ахчанна даланзар Iа царна. (Бакъдар аьлча, хьо, хьалха хиина комсомолец ва, загсе а наха Iайха саг йоалайрах йола регистраци е лоархIаналзар хьо). Мичча тайпара хиь а хьай бераша новкъостал де дезача, хьо вар кердача урдувна лаьрхIа ахча Iеадеш. Из дар боккхагIчарна ловш хиннар. Хьох хилар дика ладувгIаш воIи, во дац. Цхьаькха: хьох хилар эвза саг. Дайн сесагех отношенешта юкъе гIертара йола хьай бокъонаш йоаьр хьо хье вар: наха дувцаргдолчох кхеравенна. ШоалагIа хьай дегIеш дезалем да воацаш нисар хьо. Фу бахьан долаш, Хьасан? Iадата яхар дар гIоне! Нагахьа, бакъдар аьлча, хьа дукхагIа безам бар из санна волча феодала дезала юкъе хила, ве а ваккха а бокъе а йолаш...

Хьо дальна шиш аргIанар йола гIар яьчух тIехьагIа цIагIара дIалха дукха ца яьккхар Брилианта, хьо вехалзар: истий кхухьа а уж бита дIаахийта а кхоаьера хьо. Хьай гIулакхаш Iа леладацар коммунистически морала нормашка яхача бесса, хIаьта Iа ладувгIар хьай «джигитеш» сагIонаш хестаерашка. Хьона кароттIаьлар хьалха дIаахийтача шиш сесага тIехьа йита кхы ши сесаг а хIаахийта. Из бахьан долаш эшачуш дукха уйла е езаш хилацар хьо: дерригна а шоашта тIаоцар оххацача дьшеш гаргалча нахеи. ДIалхача сесагах цIи а тесий дальсача даьшащца чакхдоаккхар Iа сесаг йитара гIулакх.

Механьчча института шоллагIча курсе дешаш ва хьо. Кеста хьох инженер хурги. Фу мах ба Iа лийшачун? Советски инженер — духхьала специалист хинна а ца Iеш, воспитатель а ва. Фу Iоманерга Iа кхычарна?

Сона цхьанцайолча хана духьаль утт, волатешка, собранешка лакхача матерех Iа иштта

чIоагIа дувц. Хила шег, хьона волча хьна санна, вай цIалак хинна наьха цIерам Iа йовхаш а. ХIанз Iа из дувцаш хилча моттийта леладеш дола хIама да. Хьох хиннав хIанз шиш уйла йола, шиш поведени йола саг. Наха хьалхашка хьалха латтар: шофер — институте деша вагIа студент. ХIаьта цIагIа — зуламхо. Аргда Iа, Iайха цхьаккха саг хийна вац, вейха вац. Из бакъда, дерригна а Iа даьр (!) массехк сега ираз доадаьд Iа — хьай истий, берий. Хьоца ер дувца дезар со-м вецар, прокурор вар.

ДагадоагIий хьона, вай шиш хьа ледадечох лаьца, кхы ца метаргдоанаш хьай беранцара гIулакхех дийна. Кетаргахьа-м хьо гаьза хинна вар, дIахо иштта наха йиш ца хилар. ХIаьта а кхы а дIахо бихьар Iа хьай бIеха никъ, хьай берех лечкъа а леч[illegible].

Хетий - теш хьона, Межидов, хьо дунеи чу мел вахачьа хана лоза, зовза поведени, бIеха уйлаш хьайлакхахьа аIаштIехьаргда аьнна? Нагахь санна хьега кулгаш телаш хIанз нах нийсай я, царна юкъе со хургвац хьона: хIаначул тIехьагIа ца сай вовкъост лархIац хьох.

Аз ер яздукххьала шоферал хьо болх беш волча СМУ-7 хьоца болх беча [illegible], иштта Грозненски механьпта институте шоллагIча курса [illegible]ларча отделене ВНП-63-1 яхача групперча студенташта, хьехача преподавателашта хьо вовзийтар дукха, царна хетташ вола саг хьо ца хилар дIахайта, Iа мел дувначa доккхийча дешай — дешар лах ца хилар хайта.

Юххерадар. Безам ба са теша, аз иштта их кхета а дь, [illegible] аз дальча кьамальах фуннагIа йица цаI Iа хьамаргда аьнна, дIахо ходача хьай вахарца тIера эзь [illegible] дIадоаккхаргда аьнна а. ХIаьта из лулургда — хьоца иьыах хIа[illegible].

Ш. ГЕНАЕВ.

(12-ча ноябре арадаьннача «Грозненский рабочий» тIара).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЧА ДОТТАГIИЙ КОНЦЕРТ

Укх денощка Грозне концерташ уттадеш хилар Польшера, Болгарера, Венгрера баьхка артисташ. Хьежарашна боккхача безамца тIаийцар цар концерташ. Эстрадни радиои артисташа гайтар шоай йоккха говзал. Сакъердаме яр концерта программа.

Дукха везавелар хьежарашта Варшавски радиои телевидени солист Януш Гнетковский. Къаьстта дика аьлар цо Терешкова Валенти[illegible].

Хоза эш йоаш, йоккха говзал йолаш ва болгарски артист Кордов Георгий. Дот чу хужаш ела цо ягли, Итали чIоагIа музыкальни дика ахарал сенгIа цун тулоашам кIоарга бовзш цо.

Иштта йоккха говзал йолаш я польски артистка Анна Германи, венгерски артисташ Амбруш, Ласло Арадскийгiар, иштта кхы а.

Геттара дика чакхдальар доазол дехьарча доттагIий концерташ.

Театральни самодеятельноста экзамен

Вай республика драматически коллективаш хьажар дIадихьар 1-ча октябре дена 31 октябрега кхаччалца йолча хана. 150 драматически коллективах хьажаре юкъе дакъа лаьцар 140 коллективо шоашта юкъе 1800 саг а волаш. Сонхарчул дукха дукхагIа ба уж. Иштта дегIайоагIа республике театральни искусство, дукхагIа хулаш латт театральни искусство духьа езарш, кружокаш.

ГIадвуташ гIулакх да Шелковской, Сунжа, Наура, иштта кхыйолча районашкарча драматически коллективашна бола дика бар. Масала, Советски райоиа хьажаре дакъа лаьцар 10 драматически коллективо. Цар хьахьекхар пхийтта цхьан актах латта пьеса. Цар массане а болх бир профессиональни вулгалхо воацаш.

Боккха толам баьккхар Итум-Калхарча драматически кружоко (кулгалхо нов. А. Арабиев). ЧIоагIа сакъердам бахьи а дика а оттаьяр цар кхо пьеса.

Шелковской районе дакъа лаьцаш яр баргI коллективо, царех кхеве шоай творчество районни хьажакхьекхар. Нагахьа санна Советски района драматически коллективаш дукхача актах латта пьеса кийтье аIаштIехьдаьннадеце, Каргалински культура Цен драмкружоке дакъе лоацарашна (кулгалхо нов. В. Башков) хьажаре толамца хьахьекхар массехк актах латта Ф. Ахундова «Эттара хозагIъар» яха пьеса.

Сунженски районерча пхьие драматически коллективах хьажаре дакъа лоацаш яр йиь коллектив. Ала деза цу районе шиъ геттара дика драматически коллектива хиларах — Первомайски (кулгалхо нов. Халдыхароев), Ассиновски (кулгалхо нов. Усальцева) культурай Цьеной. Советски наьха чIоагIа доттагIал лувшаш яр первомайцаша оттаьь «Сагацара безам» яха спектакль.

Укх денешка горол Грозне долалургда юртарча драматически коллективашна шоай говзал хьалькхта кIира. Цу кIирагIа Грозненски районна Первомайски станица культура Цен, каргалинцаша, Дубовски станица культура Цен драмколлективашна Грознерча къахьегамхоашта хьахьекхаргья шоай тайп-тайпара спектаклаш. 25-чен 26-чен ноябре республика тениний театра сцена тIа шоай говзал хьагойтаргьа Наура, Сунженски района, Ассиновски станица, Первомайка, Надтеречна халкъа театра коллективаша.

30-ча ноябре М. Ю. Лермонтова цIерахча драматически театра сцена тIа Грознерча зритений аIаштIехьаргда Сунженски халкъа театро оттаю «Запорожец за Дунаем» яха опера бIаргагу. ХIаьта юхейиса цхьан актаех латтача пьесашка республикански жюре членаш хьожаргба хьажара кхоалагIа тур хIайоларга — из искусства доккха цIей санна районий центрашка дIалаьаьа лаьрхIад.

Ала йиш яц дIалхача театральни коллективай кхоачамбоацараш хинадац аьнна. Хьаш а театральни искусстве кIезига дакъа лоацаш ба хьехархой, медицина белхой, районий а юртий а учреждененашкара гIулакхера нах. Белгал ца даьккхача ваьа горедашка МогIалбике, Гудермесе, Урус-Мартан, Надтеречне, Шалъа санна йолча йоккхача районашка хIама а кIезига терко ю театральни искусствашка. Из бахьан долаш цхьан актах латта цхьа пьеса мара хийчье мегаш Надтеречне халкъа театро. Из дерриг а дукхьа культура болхлой хиларах соьгIа, шоай гIулакх лархIа деза партийни, советски, комсомола кулгалхоша. Цар дицдалийта йиш яц самодеятельни артисташ — уж пропагандисташ а агитатораш а хилар, шоай художественни дешаца цар халкъа юкъе парте кеп даьлийга.

Еррига российски а республика аххагIа а юртарча художественни самодеятельноста хьажар кестта йистедаргда. ХIана вай республикерча районашка дIахьош да юхейисача еррига жанрай хьажараш. Декабрь бетта хьалхарча итт дейнахьа жюри членаша хьажара кхоалагIча туре хьекхаргйола номераш хьаьчоастаергья, хIаьта 12-чен 13-чен декабре хургйолча хьажаро дьагьоастаергья республикански хьажаре дикагIа йола номераш, уж хьакхадо тевкаш яргьа дикагIа йола номераш хьахьекхачар.

ПхелагIча декабре республика халкъа творчества ЦIагIа хьалхаргья самодеятельни художникий, бутт йистебоалаш сурташ доаларий выставкаш, хIаьта кино дезарий — январь бетта. Цох бIаргагойт самодеятельни искусство а халкъа творчество а вар дерригa хьалаш долаш хилар, шоай таланташ, творчество пайда хургболчча, халкъа дIахьоккха йиш йолаш хилар. ХIанзара хьажар юрта культурно-просветительни болх лакхбора бозараш тIа дIахьош ба. Цига хьинаре дакъа лаца деза дукхкхача нaха, искусство езача хIаране.

С. ПЯТАШ,

республика халкъа творчества Цьен директор, республика оргкомитета член.

Форда тIехвала 3.500 метр лакхача гIолла я Тянь-Шань яхача лаамах чакхбоалаш буьлаш латтача автомобилий наькъа тIеххьара километраш.

Цо СССР-е шера а лакхагIча гIолла баьнча 600 километр кулача [illegible] Киргизе столица — Фрунзе республика къулбехьа ульча къаьнарча Ош яхача горедица.

Цо сихдергда Тянь-Шана кIоаргача яда районаш дегIаяхьар.

Сурта тIа: Фрунзе—Ош яха никъ бахна баьшна цхьа участок.

А. Клейменова сурт.

ТАСС фотохроника.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО: 6.30 — Юрта бахкама болхлошта передача (эрсий меттала). 6.45 — Эрсий ладувгIа ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 — Ипполитова - Иванова музыка. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 16.05 — «Фельцмана Аскера илле кхоллам» яха музыкальни передача (эрсий меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала). 17.00—Къилбаседа Кавказа экономически вахар яха радиогазета. 17.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.45 — «Коммунисташка къахьега» яха беседа (нохчий меттала). 18.20 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — Нохч-ГIалгIай иллеш ашараш.

УКВ: 9.00 — «Дукха езача Даьхенах картехи иллеш оаза» яхача казахски илле концерт. 9.25 — «Марио даьль Монако илли оал» яха передача. 10.05 — Фортепьянан оркестран лаьрхIа йола Насиазе шоллагIа концерт. 10.30 — «Ученик волшебника» яха [illegible] ча спектакле монтаж. 11.25 — «Пачхаьа — кергий щетка» яхача кинофильма тIара Парахвладзе музыка. 11.45 — «Наьха бараш» яха Барбюса дувцар.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «ЛадувгIа» яха художественни фильм. 13.10 — Бакъдолчоа тIера хьаийца фильм. 18.25 — Телевизиони передачараш (нохчий меттала). 18.40 — Юрте лахи (нохчий меттала). 19.10 — Бакъдолчоа тIера хьаийца фильм. 19.30 — Пропагандисташа дувц. Беседа. 19.45 — «Кагерманов Оалхазара бригаде» яха кинофильм. 20.25 — Англайски метта урок. 20.55 — Телевизиони передачараш (эрсий меттала). 21.10— «Ай уж межкарий» яха художественни фильм.

Доазол дехьара

Лаьтта кIалха байна нах

НЬЮ-ЙОРК, 20 ноябрь. (ТАСС). Дукха ха йоашаш Къилбехьен-Африкански Республика цхьан шахте цIи яьнача хана лаьттана кIалха хиннача 23 африкански шахтерах кхабине мара кIалхарвала аьттув баланзар. Вож 20 шахтер цу кIалха веннав.

ХьалхагIа хоам баьчча тайпара, 100 совгIа метр кIоаргача, Сесабург яхача горада гаьна йоацаш йоаллача кIора шахте хиннай катастрофа. Шахтерча цхьайолча моттигашка, Иоганнесбургера хоам бу ЮПИ агентства корреспондента, хIанз а ихьаръаьнна йоагаш я цIи.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА СТАНОКИЙ ВЫСТАВКА

ТОКИО, 21 ноябрь. (ТАСС). Сехьар аIахьайлар Япоиера къаьстта дунен халкъашта юкъера станкостроительни выставка. Цига дакъа доьцар Советски Союз а юкъе болаш болча 19 мехка торгови объединенешеи фирмашеи.

Японски доазол дехьарчеи доарaIамерча гIоазарий уйла тIаэзар выставко. 11 дийнахьа 400 эзар гаргга саг хьежар цуга. Контракташ оттаьй 30 миллион гаргга доллара мехьа,

«Башха дика оборудовани яр Советски Союзо выставке хьокха оттаьр» — аьлар Японски станкостроителий ассоциаце президента Конти Окума ТАСС-а корреспондентага. «Вайна чIоагIа хьашт я, — аьлар тхога ассоциаце генеральни директора Кадзуо Сугамма, — советски оборудовани, советски станокаш Японе йоахар тIа-тIа дегIадоагIаш латтача вай шин мехка юкъерча экономически гIулакхашта из пайдана хургда аьнна а хеташ,

СЭВ-а арахьарча торговлех йолча массазарча комиссе заседани

СЭВ-а арахьарча торговлех йолча массазарча комиссе ергIанара заседани хилар 17—20 ноябре Москве.

Заседане дакъа лаьцар СЭВ-а членаш долча мехкий — Болгаре, Венгре, Германски Демократически Республика, Монгольски Халкъа Республика, Польша, Румыне, Советски Союза, Чехословаке делегацеша.

Экономически вIашкахь новкъостлен Советаи Югославе правительствашеи юкъе яьча СФРЮ СЭВ-а органий балхаца дакъа лаца хьалхехьарча соглашенеть тьежжа комиссе заседане тIа бар Югославе Социалистически Федеративни Республика [illegible].

Наблюдателаш болаш бар цига Вьетнама Демократически Республика, Китайски Халкъа Республика, Корейски Халкъа - Демократически Республика, Куба Республика [illegible].

Комиссе тIаийцар СЭВ-а членаш долча мехкашта юкъера товарообород дIахо шеръяра новкъостал [illegible] йола рекомендацеш. Могайир 1957 шера тIаийца, товараш лоттадара йола юкъара условеш СЭВ-а членаш долча мехкий арахьарча торгови организацешта юкъе уж лелаяра Iомаьча опыта а лоархIаш а бещ аргальха товарах еша предложенеш.

Комиссе заседане чIоагIъяьй 1965 шера комиссе бергболча балха плаи. Плана тIа, белгала аьлча, оттадаьд СЭВ-а членаш долча мехкашта юкъе кестта хургйолча переговорашеи 1966—1970 шерашта лаьрхIа ергйолча вIаьхха торгови соглашенешеи дукхадена долча дешашка [illegible].

ДIа-яха дуцар кхетадеш, доттагIлена барт-цхьоагIоня хьалашка чакхьальар комиссе заседани.

Англи юхайоал

НЬЮ-ЙОРК, 21 ноябрь. (ТАСС). Англе хьаккхайкалаьа байнача бетта импортни пошлинашта ше тIатеха 15 процент ахча кIезигле йолаяла укх гаргтарча беттанка из тIатеха ахча дIадаккхел безам болаш ше хилар, йоах селхар кепа теха араяьккхача, хIанз Женева аIашагIкхийтача баргIатача торговле Европейски ассоциаце (ЕАСТ) министрий Совета сессе къаьсеннача коммюнике тIа. АП агентства беча хоамах, коммюнике тIа йоаш, Англе импортни пошлинашта ахча тIатохар «тарлуш дацар» ЕАСТ-а хьалхашкарча цун лекхарашна а ассоциацеи аIашагIйоллара тьакъельа яьча соглашенена а. Англена айса ЕАСТ-а юкъейоагIача Австре, Дане, Норвеге, Португале, Швеце, Швейцаре, яхача мехкашкарча гIулакхийн торговлен министраша Англегара иштта хьадийхар дукхачча кхача дешашта кхулген Англе ше лекха йош кхоачашдарга лаьрхIа хьожаш хулгеи.

Цу тайпара, белгалдоаз информационни агентствой корреспонденташа, ялх держава — ЕАСТ-ага гIоллерча шиъ партнерий бIаречача фронта гIаланйсьенна Англи, дукхка йоккхий совешанеш яьчуа гIехьагIа цха ца яьча алавзар сесе дел повестка керттерча дешa — шиъ импортни пошлинаш лакхъяра хьакхехьарча деша.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбахамен, письмий отделий — 2-25-72; корректоре — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции.

СФ02303. Заказ 6802.